

**КЗ «ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА ім. О. ОЛЬЖИЧА»
ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**

**Календар
знаменних і пам'ятних дат
Житомирщини
на 2022 рік**

Житомир–2021

Щорічне видання містить довідки про знаменні і пам'ятні дати наукового, суспільно-політичного та мистецького життя Житомирщини на 2022 рік.

Посібник відкривається хронологічним переліком основних дат 2021 року. Далі до ряду дат подаються письмові текстові довідки та рекомендаційні списки літератури. В тих випадках, де до списку літератури включено календарі знаменних і пам'ятних дат Житомирщини за минулі роки і персональні рекомендаційні списки видань, літературу за попередній період слід дивитися в цих матеріалах.

Календар розраховано на бібліотечних спеціалістів, працівників культури, педагогів, краєзнавців та інших користувачів.

Електронна версія Календаря розміщена на сайті ЖОУНБ ім. О. Ольжича.

Матеріал підготували:

Укладач

Головний бібліотекар відділу
краєзнавства Білобровець В. В.

Бібліографічна редакція

Завідувачка відділу краєзнавства
Козлова В. Н.

Літературна та текстова
редакція

Головний бібліотекар відділу
нових бібліотечних технологій
Врублевська Г. Й.

Відповідальний за випуск

Директор ЖОУНБ
ім. О. Ольжича
Врублевський В. М.

ЗНАМЕННІ І ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ЖИТОМИРЩИНИ на 2022 РІК

- 140 років тому в м. Житомир вийшов перший номер газети «Волинь».
(1882)
- 65 років тому видано літературний альманах творів житомирських авторів «Перший сніп».
(1957)
- 55 років тому на Житомирщині засновано обласну літературну премію імені Миколи Шпака.
(1967)

СІЧЕНЬ

- 1 180 років від дня народження Косача Петра Антоновича, юриста, освітянина, мецената, громадського діяча, батька Лесі Українки. У 1866–1879 рр. жив у м. Новоград-Волинський.
(1.01.1842–15.04.1909)
- 75 років від дня народження Ковалика Петра Васильовича, отоларинголога, доктора медичних наук, професора Тернопільського національного медичного університету. Народився в с. Троковичі Черняхівського району (*нині – Житомирського*).
(1.01.1947)
- 2 65 років від дня народження Рихлюка Олександра Анатолійовича, поета. Народився в с. Волосів Андрушівського району (*нині – Бердичівського*).
(2.01.1957–20.09.1992)
- 3 85 років від дня народження Колодного Анатолія Миколайовича, релігієзнавця, доктора філософських наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України. У 1970-х рр. працював у Житомирському державному педагогічному інституті ім. І. Франка.
(3.01.1937)
- 6 85 років від дня народження Кримчука Григорія Павловича, письменника, журналіста, редактора. Народився в с. Червоне (*нині – смт*) Андрушівського району (*нині – Бердичівського*).

(6.01.1937)

- 20 років від дня смерті Мовчана Юліана Григоровича, журналіста, лікаря, літературного критика, письменника, представника української діаспори в США. Народився в с. Зороків (*нині – Житомирського району*).
(19.02.1913–6.01.2002)
- 10 10 років від дня смерті Лисиці Михайла Павловича, фізика, академіка Національної академії наук України. Народився в с. Високе (*нині – Житомирського району*).
(15.01.1921–10.01.2012)
- 12 115 років від дня народження Корольова Сергія Павловича, академіка, конструктора космічних кораблів. Народився в м. Житомир.
(12.01.1907–14.01.1966)
- 70 років від дня народження Мельничука Петра Петровича, доктора технічних наук, професора, почесного ректора Державного університету «Житомирська політехніка», заслуженого діяча науки і техніки України. Народився в с. Ясногород Дзержинського району (*нині – Житомирського*).
(12.01.1952)
- 14 140 років від дня народження Огієнка Івана Івановича, (митрополита Іларіона), вченого-історика, доктора наук, професора, поета, мовознавця, літературознавця, громадсько-політичного і церковного діяча, книговидавця, міністра освіти та віросповідань УНР. Народився в смт Брусилів (*нині – Житомирського району*).
(14.01.1882–29.03.1972)
- 18 65 років від дня смерті Щербаківського Вадима Михайловича, археолога, етнографа, історика, мистецтвознавця. Народився в с. Шпичинці (*нині – Бердичівського району*).
(17.03.1876–18.01.1957)
- 19 110 років від дня народження Левчука Тимофія Васильовича, кінорежисера, педагога, публіциста, народного артиста СРСР. Народився в с. Бистріївка (*нині – Бердичівського району*).
(19.01.1912–14.12.1998)
- 28 70 років від дня народження Мокрицького Георгія Павловича, письменника, історика, краєзнавця, видавця, фотохудожника, заслуженого журналіста України. Народився в м. Житомир.
(28.01.1952)

- 29 15 років від дня смерті Стецюка Олександра Михайловича (спр.: Шиндель), композитора, диригента, педагога, заслуженого діяча мистецтв України. Народився в с. Білоторовичі Олевського району (нині – Коростенського).
(8.03.1941–29.01.2007)
- 30 150 років від дня народження Котельникова Гліба Євгеновича, науковця, винахідника авіаційного ранцевого парашута. Навчався в Житомирській чоловічій гімназії.
(30.01.1872–22.11.1944)

ЛЮТИЙ

- 1 140 років від дня народження Величківського Миколи Івановича (псевд.: Микола Барвінський), економіста, професора, політичного і державного діяча, голови Української Національної Ради у Києві (1941–1942), представника української діаспори в США. Народився в м. Житомир.
(1.02.1982–17.07.1976)
- 5 85 років від дня народження Сидорчука Василя Івановича, художника, мецената. Народився в с. Суцанка Попільнянського району (нині – Житомирського).
(5.02.1937–2.11.2005)
- 6 85 років від дня народження Шевчука Анатолія Олександровича, письменника-шістдесятника, дисидента, громадського діяча. Народився в м. Житомир.
(6.02.1937–12.08.2015)
- 85 років від дня народження Мохорта Миколи Антоновича, фармацевта, токсиколога, доктора медичних наук, професора. Народився в с. Меньківка Радомишльського району (нині – Житомирського).
(6.02.1937–10.11.2020)
- 13 85 років від дня народження Бондаренко Емми Захарівни, відмінника охорони здоров'я, заслуженого лікаря України, почесної громадянки м. Житомир.
(13.02.1937)

- 16 70 років від дня народження Тарасюка Петра Миколайовича, письменника, журналіста. Народився в с. Юльянівка (*нині – Юлянівка*) Червоноармійського району (*нині – Житомирського*).
(16.02.1952)
- 20 20 років від дня смерті Гудзя Юрія Петровича (псевд.: Юрко Гудзь, Юрій Тетянич, Хома Брут, Хома Брус), письменника, художника критика, філософа. Народився в с. Миколаївка Ємільчинського району (*нині – Новоград-Волинського*).
(1.07.1956–20.02.2002)
- 21 115 років Бердичівському рафінадному заводу.
(21.02.1907)
- 24 85 років від дня смерті Липського Володимира Іполитовича, ботаніка, члена-кореспондента Академії наук СРСР, академіка Академії наук УРСР. Юнацькі роки провів у м. Житомир.
(11.03.1863–24.02.1937)
- 25 20 років від дня смерті Томашевського Василя Григоровича, архітектора, художника, скульптора, почесного професора Української академії мистецтв, представника української діаспори в Канаді. Народився в с. Чайківка (*нині – Житомирського району*).
(14.03.1914–25.02.2002)
- 26 115 років тому засновано товариство «Просвіта» в м. Житомир.
(26.02.1907)
- 27 30 років від дня смерті Письменної Лариси Михайлівни, письменниці, лауреатки Літературної премії імені Лесі Українки. Народилась у с. Чоповичі (*нині – Коростенського району*).
(11.02.1914–27.02.1992)

БЕРЕЗЕНЬ

- 3 15 років від дня смерті Шепелюка Миколи Юхимовича, краєзнавця, організатора музейної справи, засновника сільського історико-краєзнавчого музею у с. Терехове (*нині – Бердичівського району*).
(19.08.1919–3.03.2007)
- 4 115 років від дня народження Векслера Володимира Йосиповича, фізика, академіка АН СРСР. Народився в м. Житомир.
(4.03.1907–22.09.1966)

- 9 55 років від дня смерті Нікуліна Лева Веніаміновича (спр.: Ольконицький Лев Володимирович; псевд.: Н. Нікулін, Анжеліка Саф'янова), письменника, журналіста. Народився в м. Житомир.
(20.05.1891–9.03.1967)
- 13 95 років від дня смерті Василевської-Березиної Людмили Олексіївни (псевд.: Дніпрова Чайка), письменниці. У 1887–1897 рр. жила в с. Королівка (нині – Житомирського району).
(1.11.1891–13.03.1927)
- 85 років від дня народження Михайловського Леонура Васильовича, міколога, кандидата біологічних наук, письменника, фотохудожника, заслуженого природоохоронця України. У 1987–1996 рр. працював у Житомирському державному педагогічному інституті ім. І. Франка, а потім у Житомирському національному агроекологічному університеті.
(13.03.1937)
- 16 115 років від дня народження Бару Мирона Йосиповича, правознавця, доктора юридичних наук, професора, заслуженого працівника вищої школи України, лауреата Державної премії УРСР. Народився в м. Житомир.
(16.03.1907–23.04.1998)
- 17 75 років від дня народження Бондаренка Валерія Антоновича, кріобіолога, фізіолога, доктора біологічних наук, професора, лауреата премії НАН України імені О. В. Палладіна. Народився в с. Соколів Червоноармійського району (нині – Житомирського).
(17.03.1947–11.10.2020)
- 45 років від дня смерті Вацека Василя Сидоровича (псевд.: Василь Земляк), письменника, кіносценариста, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка. Жив у м. Житомир.
(23.04.1923–17.03.1977)
- 18 60 років від дня народження Прищепи Олександра Олександровича, історика, голови проводу Житомирської обласної ОУН, члена ПУН, громадського діяча. Народився в с. Іванівка Житомирського району.
(18.03.1962–1.01.2017)
- 24 95 років від дня народження Литвинець Ангеліси Микитівни, майстра народної творчості, мистецтвознавця. Народилась у м. Бердичів.
(24.03.1927–15.12.2003)

КВІТЕНЬ

- 4 70 років від дня народження Журавського Анатолія Федоровича, письменника, літературознавця, громадського діяча, заслуженого журналіста України. Народився в с. Барашівка Житомирського району.
(4.04.1952–09.05.2001)
- 5 90 років від дня народження Підгорного Анатолія Миколайовича, вченого в галузі механіки та машинобудування, академіка НАН України. Народився в смт Андрушівка (*нині – Житомирського району*).
(5.04.1932–24.01.1996)
- 7 60 років від дня народження Дубініна Юрія Олексійовича, живописця, графіка, заслуженого художника України. Живе у м. Житомир.
(7.04.1962)
- 13 150 років від дня народження Йотейка Тадеуша, композитора, диригента, віолончеліста, педагога. Народився в с. Почуйки (*нині – Житомирського району*).
(13.04.1872–20.08.1932)
- 17 140 років від дня народження Липинського В'ячеслава Казимировича (псевд.: Василь Безрідний, В. Правобережець, Cívís, Ukraínies; крипт.: В. Л., W. L.), історика, соціолога, публіциста, ідеолога українського консерватизму, громадського, політичного і державного діяча. Навчався в Житомирській чоловічій гімназії.
(17.04.1882–14.06.1931)
- 55 років від дня смерті Кучера Василя Степановича, письменника. Народився в с. Любимівка (*нині – Житомирського району*).
(20.07.1911–17.04.1967)
- 20 60 років від дня народження Білобровець Ольги Матвіївни, доктора історичних наук, професора Житомирського державного університету, краєзнавця, громадської діячки. Народилась у м. Коростишів (*нині – Житомирського району*).
(20.04.1962)
- 22 60 років від дня народження Студінського Володимира Аркадійовича, доктора історичних наук, професора, краєзнавця, громадського діяча, почесного громадянина м. Малин. Народився в м. Малин (*нині – Коростенського району*).
(22.04.1962)

- 23 60 років від дня народження Білобровця Володимира Володимировича, літературознавця, поета, редактора, педагога, громадського діяча, лауреата премії імені Лесі Українки Житомирського обласного відділення Українського фонду культури. Народився в м. Житомир.
(23.04.1962)
- 25 60 років від дня народження Камишного Юрія Костянтиновича, народного художника України, лауреата премії імені Лесі Українки Житомирського обласного відділення Українського фонду культури, Міжнародної премії імені Н. К. Реріха, Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка. Народився в м. Житомир.
(25.04.1962)
- 26 105 років від дня смерті Клосовського Олександра Вікентійовича, метеоролога, геофізика, доктора фізики та фізичної географії, члена-кореспондента Російської Академії наук. Народився в м. Житомир.
(30.05.1846–26.04.1917)
- 30 90 років від дня народження Шевчука Василя Андрійовича, письменника, літературознавця. Народився в с. Бараші Ємільчинського району *(нині – Новоград-Волинського)*.
(30.04.1932–13.05.1999)

ТРАВЕНЬ

- 1 90 років від дня народження Ярмолюка Миколи Яковича, письменника, журналіста. Народився в с. Пустоха Ружинського району *(нині – Бердичівського)*.
(1.05.1932)
- 60 років тому пущено першу чергу тролейбусів у м. Житомир по маршруту «Центр-Вокзал».
(1.05.1962)
- 50 років від дня смерті Фалікмана Іхіла Шмулевича, письменника. Народився в м. Любар *(нині – смт Житомирського району)*.
(31.12.1911–1.05.1977)
- 2 85 років від дня народження Стеклова Василя Купріяновича, доктора технічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України. Народився в с. Пилипівка Чуднівського району *(нині – Житомирського)*.
(2.05.1937–23.05.2005)

- 60 років від дня народження Ковбасюка Юрія Васильовича, економіста, доктора наук з державного управління, професора, президента Національної академії державного управління при Президентові України (2009–2016), заслуженого економіста України. Народився в с. Ярославка Ружинського району (*нині – Бердичівського*).
(2.05.1962)
- 3 195 років від дня смерті Штеренберга Лева Яковича, етнографа, професора, члена-кореспондента Академії наук СРСР. Народився в м. Житомир.
(3.05.1861–14.08.1927)
- 6 150 років від дня народження Коробки Миколи Івановича, літературознавця, етнографа, фольклориста, одного із засновників Товариства дослідників Волині.
(06.05.1872–1921)
- 8 160 років від дня народження Кравченка Василя Григоровича, діалектолога, етнографа, письменника. Жив у м. Житомир.
(8.05.1862–20.03.1945)
- 9 90 років від дня народження Крикуна Миколи Григоровича, доктора історичних наук, заслуженого професора Львівського національного університету ім. І. Франка. Народився у м. Житомир.
(9.05.1932)
- 12 110 років від дня народження Хазіна Олександра Абрамовича, письменника, сценариста, естрадного драматурга, журналіста, військового кореспондента, інженера. Народився в м. Бердичів.
(12.05.1912–20.11.1976)
- 21 10 років від дня смерті Сича Михайла Семеновича (псевд.: Русич), поета, перекладача, журналіста, художника, лауреата Житомирської обласної літературної премії імені Бориса Тена. Народився в с. Троковичі Черняхівського району (*нині – Житомирського*).
(26.01.1941–21.05.2012)
- 25 110 років від дня народження Вакса Бориса (спр.: Бенціон) Йосиповича, живописця, графіка, народного художника України. Народився в м. Житомир.
(25.05.1912–4.08.1989)

- 26 145 років від дня народження Косач-Кривинюк Ольги Петрівни, письменниці, літературознавця, перекладачки, бібліографа. Народилась у м. Новоград-Волинський.
(26.05.1877–11.11.1945)
- 31 20 років від дня смерті Шарварка Бориса Георгійовича, режисера, народного артиста України. Народився в м. Новоград-Волинський.
(17.05.1929–31.05.2002)

ЧЕРВЕНЬ

- 1 120 років від дня народження Гайдай Зої Михайлівни, співачки, педагога, народної артистки УРСР. Дитячі та юнацькі роки провела в м. Житомир. Навчалась у Житомирському музичному училищі.
(01.06.1902–21.04.1965)
- 2 115 років від дня народження Дашкевича Всеволода Яковича, етнографа, фольклориста, журналіста, члена-кореспондента АН УРСР. Народився в м. Овруч (*нині – Коростенського району*).
(02.06.1907–06.01.1988)
- 5 85 років від дня народження Никончука Миколи Васильовича, мовознавця, дослідника в галузі діалектології та лінгвістичної географії, поета, доктора філологічних наук, професора Житомирського державного педагогічного університету імені І. Франка. Народився в с. Листвин Овруцького району (*нині – Коростенського*).
(5.06.1937–03.04.2001)
- 6 110 років від дня народження Галицького Василя Івановича, геоморфолога, доктора географічних наук, професора. Народився в м. Бердичів.
(6.06.1912–9.06.1990)
- 12 100 років тому створено Волинське губернське архівне управління (*нині – Державний архів Житомирської області*).
(12.06.1922)
- 65 років від дня народження Ліхового Ігоря Дмитровича, державного та громадського діяча, дипломата, музеєзнавця, краєзнавця, культуролога, історика, міністра культури і туризму України (2005–2006). Народився в с. Врублівка Дзержинського району (*нині – Житомирського*).
(12.06.1957)

- 19 80 років від дня загибелі Шпака Миколи Івановича (спр.: Шпаківський Микола Іполитович; інш. псевд.: Пилип Комашка), поета. Народився в с. Липки (*нині – Житомирського району*).
(23.02.1909–19.06.1942)
- 15 років від дня смерті Бакки Миколи Терентійовича, доктора технічних наук, академіка Академії будівництв України, члена-кореспондента Академії гірничих наук України. У 1989–2007 рр. працював у Житомирському державному технологічному університеті.
(19.10.1939–19.06.2007)
- 70 років від дня народження Богомаза Петра Акимовича, заслуженого художника України. Живе в м. Житомир.
(19.06.1952)
- 30 215 років від дня народження Грози Олександра Кароля, письменника, представника української школи в польській літературі. Помер у с. Городківка Андрушівського району (*нині – Бердичівського*).
(30.06.1807–03.11.1875)

ЛИПЕНЬ

- 1 105 років від дня народження Штуля Олега Даниловича (псевд.: О. Жданович, О. Шуляк), політичного і громадського діяча, літературознавця, борця за незалежність України. Народився в с. Лопатичі (*нині – Коростенського району*).
(01.07.1917–04.11.1977)
- 25 років від дня смерті Живагіна Ігоря Федоровича, поета. Жив у м. Житомир.
(24.06.1950–01.07.1997)
- 2 60 років від дня народження Кухарчука Петра Михайловича (псевд.: Ладі Орій), письменника, педагога, кандидата наук з державного управління, лауреата премії імені Лесі Українки Житомирського обласного відділення Українського фонду культури. Народився в с. Студениця Коростишівського району (*нині – Житомирського*).
(2.07.1962)
- 7 90 років від дня народження Левицького Івана Юрійовича, картографа, доктора географічних наук, професора Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, заслуженого діяча науки і техніки України. Народився в с. Селець Народицького району (*нині – Коростенського*).

(7.07.1932–24.11.2013)

- 10 85 років від дня народження Грабовського Валентина Болеславовича, поета, перекладача, мистецтвознавця, журналіста, громадського діяча. Жив у м. Житомир.
(10.07.1937–24.12.2004)
- 14 65 років від дня народження Морговського Антона Феліксівича, письменника, перекладача. Народився в смт Першотравенськ Баранівського району (*нині – Новоград-Волинського*).
(14.07.1957–29.12.2001)
- 17 115 років від дня народження Михалевича Олександра Володимировича, письменника, кіножурналіста, кінодраматурга. Народився в м. Житомир.
(17.07.1907–12.05.1973)
- 20 20 років від дня смерті Юхимовича Василя Лукича, поета, заслуженого працівника культури та заслуженого діяча мистецтв України. Народився в с. Сингаї Коростенського району.
(12.07.1924–20.07.2002)
- 21 115 років від дня народження О. Ольжича (спр.: Кандиба Олег Олександрович; інші псевд.: О. Лелека, Д. Кардаш, К. Костянтин, К. Опара, М. Запоточний; крипт.: О. К., О. К-ба, А. Б., М. П.), археолога, поета, політичного діяча, провідника ОУН. Народився в м. Житомир.
(21.07.1907–10.06.1944)
- 23 160 років від дня народження Фотинського Ореста Авксентійовича, історика, археолога, архівіста, краєзнавця, педагога, одного із засновників Товариства дослідників Волині. Жив у м. Житомир.
(23.07.1862–28.11.1931)
- 27 90 років від дня народження Лецькіна Михайла Олександровича, літературознавця, мовознавця, поета, педагога, кандидата філологічних наук. У 1972–2015 рр. працював у Житомирському державному університеті ім. І. Франка.
(27.07.1932)
- 28 105 років від дня смерті Амалицького Володимира Прохоровича, геолога, палеонтолога. Народився в с. Старики (*нині – Коростенського району*).
(28.07.1812–19.03.1887)

СЕРПЕНЬ

- 1 25 років від дня смерті Ріхтера Святослава Теофіловича, піаніста, народного артиста СРСР. Народився в м. Житомир.
(20.03.1915–1.08.1997)
- 5 90 років від дня смерті Глікберга Олександра Михайловича (псевд.: Саша Чорний), поета-сатирика. Навчався у другій Житомирській гімназії.
(1.10.1880–5.08.1932)
- 6 365 років від дня смерті Хмельницького Богдана Михайловича, політика, полководця, дипломата, гетьмана Української козацької держави. Керував бойовими діями на території нашого краю в часи визвольної війни 1648–1654 рр.
(бл. 1595–06.08.1657)
- 80 років від дня народження Федотюка Петра Кузьмовича, письменника, журналіста, мистецтвознавця, лауреата Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка. Народився в с. Літки Лугинського району (*нині – Коростенського*).
(6.08.1942–7.08.2008)
- 40 років від дня смерті Скорульської Наталії Михайлівни, артистки балету, балетмейстера, педагога, сценаристки, заслуженої артистки УРСР. Народилась у м. Житомир.
(20.11.1915–6.08.1982)
- 11 90 років від дня смерті Васильченка (спр.: Панасенко) Степана Васильовича, письменника, педагога. У 1898 р. закінчив Коростишівську вчительську гімназію.
(8.01.1879–11.08.1932)
- 12 70 років від дня смерті Гофштейна Давида Наумовича, поета. Народився в м. Коростишів (*нині – Житомирського району*).
(6.08.1889–12.08.1952)
- 14 75 років від дня народження Натикача Петра Івановича, кандидата історичних наук, педагога, відмінника освіти України. У 1978–2015 рр. працював у Житомирському державному університеті ім. І. Франка.
(14.08.1947)
- 15 85 років від дня народження Жолдака Мирослава Івановича, доктора педагогічних наук, професора, академіка Національної академії

педагогічних наук України, заслуженого діяча науки і техніки України. У 2004–2007 рр. працював у Житомирському державному університеті ім. І. Франка.

(15.08.1937–26.02.2021)

16 170 років від дня народження Дашкевича Миколи Павловича, історика, літературознавця, фольклориста, громадського і культурного діяча, професора, дійсного члена Петербурзької АН. Народився в с. Бежів (*нині – Житомирського району*).

(16.08.1852–2.02.1908)

17 150 років від дня народження Канцєрова Олександра Григоровича, художника-пейзажиста. У 1877–1937 рр. жив у м Житомир.

(17.08.1872–25.05.1937)

23 95 років від дня народження Білокриницького Василя Степановича, біофізика, доктора медичних наук, професора. Народився в с. Війтовці (*нині – Роставиця*) Ружинського району (*нині – Бердичівського*).

(23.08.1927)

24 60 років від дня народження Пишнюк Тетяни Володимирівни, письменниці, відповідального секретаря Національної Спілки письменників України. Народилась у с. Івановичі Червоноармійського району (*нині – Житомирського*).

(24.08.1962)

31 190 років від дня народження Гончаренка Агапія (спр.: Гумницький Андрій Онуфрійович), правозахисника, публіциста, видавця, громадського і релігійного діяча, першого перекладача творів Т. Г. Шевченка англійською мовою, представника української діаспори в США. Народився в с. Кривин (*нині – с. Криве Житомирського району*).

(31.08.1832–5.05.1916)

ВЕРЕСЕНЬ

– 85 років Житомирському обласному радіо.
(1937)

1 100 років Житомирському сільськогосподарському інституту (*нині – Поліський національний університет*).

(1.09.1922)

- 155 років тому почав виходити журнал «Волынские епархиальные ведомости».
(1.09.1867)
- 2 70 років від дня смерті Феценка-Чопівського Івана Адріяновича, вченого-металурга, громадського, політичного і державного діяча, міністра Центральної Ради і Директорії. Народився в м. Чуднів (*нині – Житомирського району*).
(20.01.1884–2.09.1952)
- 60 років від дня смерті Ленчевського Леоніда Софроновича, священника, краєзнавця, дослідника Ружинщини.
(2.05.1876–2.09.1962)
- 6 135 років від дня народження Скорульського Михайла Адамовича, композитора, педагога. Жив у м. Житомир.
(6.09.1887–21.02.1950)
- 8 45 років від дня смерті Граната Касяна Харитоновича, письменника. Народився в м. Житомир.
(13.03.1888–8.09.1977)
- 20 140 років від дня народження Бернштейна Йосипа Самійловича, шахіста, гросмейстера, міжнародного арбітра, фінансиста, доктора права. Народився в м. Житомир.
(20.09.1882–30.11.1962)
- 80 років від дня народження Костриці Миколи Юхимовича, доктора географічних наук, професора, краєзнавця, лауреата Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка. Народився в м. Житомир.
(20.09.1942–23.04.2014)
- 22 85 років тому створено Житомирську область.
(22.09.1937)
- 23 125 років від дня народження Похилевича Дмитра Леонідовича, доктора історичних наук, професора, почесного доктора університету ім. М. Кюрі-Склодовської в Любліні (Польща), заслуженого діяча науки і техніки УРСР. Народився в с. Водотії (*нині – Житомирського району*).
(23.09.1897–28.05.1974)
- 27 150 років від дня народження Сулержицького Леопольда Антоновича, режисера, театрального діяча, художника, письменника. Народився в м. Житомир.

(27.09.1872–31.12.1916)

- 28 115 років від дня народження Чечета Петра Кузьмовича (псевд.: Петро Волиняк), письменника, педагога, журналіста, видавця, редактора, представника української діаспори в Канаді. Народився в с. Гульськ (нині – Новоград-Волинського району).

(28.09.1907–29.12.1969)

- 30 75 років від дня народження Вакалюка Валерія Анатолійовича, художника декоративно-прикладного мистецтва, майстра художньої кераміки. Народився в м. Житомир.

(30.09.1947)

ЖОВТЕНЬ

- 5 70 років від дня народження Стрельцової Катерини Миколаївни, заслуженої артистки України. Народилась у смт Миропіль Дзержинського району (нині – Житомирського).

(5.10.1952)

- 6 115 років від дня народження Вишневського Івана Прокоповича, літературознавця, критика, доктора філологічних наук, професора. Народився в с. Табори (нині – Новоград-Волинського району).

(6.10.1907–29.08.1994)

- 100 років від дня народження Колесника (спр.: Колесников) Миколи Петровича, прозаїка. У 1966–1999 рр. жив у м. Житомир.

(6.10.1922–6.02.1999)

- 70 років від дня народження Гуменюка Віктора Івановича, доктора філологічних наук, професора, поета, заслуженого діяча мистецтв Автономної Республіки Крим. Народився в м. Житомир.

(6.10.1952)

- 7 120 років від дня смерті Рильського Тадея Розеславовича, громадського і культурного діяча, етнографа, економіста. Народився в с. Ставище (нині – Житомирського району). Більшу частину життя провів у родовому маєтку в с. Романівка (нині – Житомирського району).

(2.01.1841–7.10.1902)

- 8 85 років від дня народження Портного Бориса Яковича, живописця, графіка, заслуженого художника України. Жив у м. Житомир.

(8.10.1937–25.04.2006)

- 10 75 років від дня народження Матвієнко Ніни Митрофанівни, співачки, народної артистки України, лауреатки Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка, Героя України. Народилась у с. Неділище Смільчинського району (*нині – Новоград-Волинського*).
(10.10.1947)
- 12 190 років від дня народження Стебницького Ієроніма Івановича, географа, топографа, геодезиста, математика, астронома. Народився в с. Волянщина (*нині – Житомирського району*).
(20.10.1832–10.02.1897)
- 40 років від дня смерті Червонюка Євгена Івановича, оперного співака, педагога, народного артиста України. Народився в смт Брусилів (*нині – Житомирського району*).
(18.04.1924–12.10.1982)
- 75 років від дня народження Башека Володимира Йосиповича, лікаря, почесного громадянина м. Житомир. Народився в с. Мала Зубівщина Коростенського району.
(12.10.1947–19.09.2018)
- 13 65 років від дня смерті Фінна Володимира Васильовича (спр.: Вільгельмович), ботаніка, ембріолога, педагога, громадського діяча. У 1944–1957 рр. жив у м. Житомир.
(1.05.1878–13.10.1957)
- 19 70 років від дня смерті Морозової-Курек Людмили Януарівни (псевд.: Людмила Волошка, Л. Козачка), поетеси. Народилася в с. Веприн (*нині – Житомирського району*).
(1887–19.10.1952)
- 20 років від дня смерті Луценка Анатолія Федоровича, поета, художника, педагога. Народився в с. Саверці (*нині – Попільнянського району*).
(17.02.1925–19.10.2002)
- 28 120 років від дня народження Ткачука Лук'яна Григоровича, доктора геолого-мінералогічних наук, професора, академіка Академії наук УРСР. Народився в с. Немиринці (*нині – Бердичівського району*).
(28.10.1902–20.06.1981)
- 29 125 років від дня народження Підгорного Ноя Мойсейовича, архітектора. Народився в м. Житомир.
(29.10.1897–25.12.1988)

- 30 110 років від дня народження Рубашова Михайла Борисовича, письменника. Народився в с. Старий Чуднів (*нині – м. Чуднів Житомирського району*).
(30.10.1912–5.01.1974)

ЛИСТОПАД

- 3 85 років від дня смерті Кліма Лаврентійовича Поліщука, письменника, художника, представника «Розстріляного відродження». Народився в с. Краснопілль (*нині – Житомирського району*).
(25.11.1891–3.11.1937)
- 5 95 років від дня народження Лук'яненка Олександра Петровича, письменника, журналіста. Народився в м. Житомир.
(5.11.1927–28.07.2007)
- 8 105 років від дня народження Левицького Леоніда Миколайовича, поета. Народився в с. Мінківці (*нині – Бердичівського району*).
(8.11.1917–25.12.1943)
- 10 115 років від дня народження Гельмонда Самуїла (спр.: Шмуель) Ізраїльовича, поета. Народився в м. Горошки (*нині – смт Хорошів Житомирського району*).
(10.11.1907– серпень 1941)
- 12 100 років від дня народження Боровського Тадеуша, письменника, критика, публіциста. Народився в м. Житомир.
(12.11.1922–3.07.1951)
- 14 85 років від дня народження Паламарчук Антоніни Феофанівни, народної артистки України. У 1963–1988 рр. працювала в Житомирському обласному музично-драматичному театрі імені І. Кочерги. Народилась у смт Черняхів (*нині – Житомирського району*).
(14.11.1937–10.05.2011)
- 19 60 років від дня народження Пашковського Євгена Володимировича, письменника, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка. Народився в смт Разіне Дзержинського району (*нині – Бердичівського*).
(19.11.1962)
- 20 95 років від дня смерті Штернберга Абрама Яковича, лікаря-фтизіатра, професора. Народився в м. Житомир.

(18.01.1873–20.11.1927)

- 90 років від дня народження Шкуринського Віктора Миколайовича, художника, педагога, заслуженого діяча мистецтв України. Народився в с. Турчинка Володарськ-Волинського району (*нині – Житомирського*).
(20.11.1932–27.04.2012)
- 21 95 років від дня народження Андрійчука Михайла Омеляновича, графіка, заслуженого художника УРСР. Народився в с. Нехворощ Андрушівського району (*нині – Бердичівського*).
(21.11.1927–1.11.2020)
- 23 110 років від дня народження Фількевича Миколи Олександровича, кіноінженера, оператора, відмінника кінематографії СРСР. Народився в с. Корнин (*нині – Житомирського району*).
(23.11.1912–31.05.2001)
- 65 років від дня народження Цимбалюка Григорія Миколайовича, письменника, редактора, громадського діяча, лауреата Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка . Народився в с. Вірля Баранівського району (*нині – Новоград-Волинського*).
(23.11.1957)
- 24 60 років від дня народження Левицького Андрія Едуардовича, мовознавця, доктора філологічних наук, професора, відмінника освіти України. Народився в м. Житомир.
(24.11.1962)

ГРУДЕНЬ

- 25 років тому в м. Житомир видано історико-філологічний збірник з регіональних проблем «Волинь-Житомирщина».
(1997)
- 3 165 років від дня народження Джозефа Конрада (спр.: Юзеф Теодор Конрад Коженювський), письменника. Народився в с. Терехове (*нині – Бердичівського району*).
(3.12.1857–3.08.1924)
- 85 років від дня народження Сльоти Івана Михайловича, диригента, композитора, поета, педагога, художнього керівника Поліського державного академічного ансамблю пісні і танцю «Льонок». Жив у м. Житомир.

(3.12.1937–28.07.2014)

- 4 30 років тому створено Житомирську обласну телерадіокомпанію.
(4.12.1992)
- 5 20 років від дня смерті Вдовиченка Володимира Івановича, музиканта-фаготиста, педагога, соліста симфонічного оркестру Національного театру опери і балету України ім. Т. Г. Шевченка. Народився в с. Яроповичі (*нині – Бердичівського району*).
(22.08.1921–5.12.2002)
- 6 25 років від дня смерті Лесика Бориса Васильовича, вченого-агронома, доктора сільськогосподарських наук, професора, засновника школи «Зберігання, первинної обробка та переробки продукції рослинництва». Народився в с. Корнин (*нині – Житомирського району*).
(2.06.1915–6.12.1997)
- 7 155 років від дня смерті Граффа Віктора Єгоровича, вченого-лісовода, викладача лісництва в Петровській академії землеробства і лісу. Народився в м. Овруч (*нині – Коростенського району*).
(25.11.1819–7.12.1867)
- 9 125 років від дня народження Бориса Тена (спр.: Хомичевський Микола Васильович), письменника, перекладача, мистецтвознавця, священника, педагога, громадського діяча, лауреата премії імені Максима Рильського, заслужений діяч культури Польщі. Жив у м. Житомир.
(9.12.1897–12.03.1983)
- 65 років тому було створено Житомирську обласну журналістську організацію.
(9.12.1957)
- 100 років від дня народження Стецюка Якова Несторовича, письменника. Народився в с. Мокре Баранівського району (*нині – Новоград-Волинського*).
(9.12.1922–16.10.1980)
- 14 20 років від дня смерті Войнової-Павловської Ольги Петрівни, співачки, народної артистки України. Народилась у с. Лебединці Андрушівського району (*нині – Бердичівського*).
(9.06.1939–14.12.2002)

- 15 100 років від дня смерті Засухіна Олексія Миколайовича, вченого-агронома. У 1914 р. організував Радомисьльську сільськогосподарську дослідну станцію у с. Федорівка (*нині – Коростенського району*).
(7.04.1884–15.12.1922)
- 17 145 років від дня народження Щербаківського Данила Михайловича, мистецтвознавця. Народився в с. Шпичинці (*нині – Бердичівського району*).
(17.12.1877–6.06.1927)
- 23 135 років від дня смерті Совінського Леонарда, письменника, друга Т. Шевченка і перекладача його творів. Навчався в Житомирській гімназії. Помер у с. Стетківці (*нині – Житомирського району*).
(7.11.1831–23.12.1887)
- 27 60 років від дня народження Христини Надії Іванівни, письменниці. Народилась у с. Мусіївка Ружинського району (*нині – Бердичівського*).
(27.12.1962)
- 28 105 років від дня смерті Юзефа Ігнація Крашевського, письменника, публіциста, філософа. У 1853–1860 рр. жив у м. Житомир.
(13.07.1860–28.12.1917)
- 29 140 років від дня народження Ненадкевича Євгена Олександровича, літературознавця, шевченкознавця, кандидата філологічних наук, професора, декана словесно-історичного факультету Волинського інституту народної освіти. Жив у м. Житомир.
(29.12.1882–30.09.1966)
- 29 70 років від дня смерті Кочерги Івана Антоновича, драматурга. У 1914–1934 рр. жив у м. Житомир.
(6.10.1881–29.12.1952)

14 січня

**140 років від дня народження
Огієнка Івана Івановича
(митрополита Іларіона)
14.01.1882–29.03.1972**

Сучасники називали його людиною енциклопедичних знань, праці і обов'язку, адже природжений хист ученого, педагога, державного, громадського, церковного та культурного діяча однаково успішно проявлявся у його діяльності і як мовознавця та літературознавця, і як перекладача та поета, і як редактора та видавця, і як ректора та міністра, і як православного митрополита та історика української церкви.

Великий син українського народу Іван Іванович Огієнко народився 14 січня 1882 року в містечку Брусиліві у простій родині і виховувався напівсиротою. Однак власним прикладом довів, що людина виключно працелюбністю здатна здолати найскладніші перешкоди в досягненні мети. Здобувши початкову освіту, майбутній вчений крок за кроком пройшов шлях від Київської військово-фельдшерської школи до випускника Київського університету Св. Володимира.

Плідною виявилась педагогічна діяльність І. Огієнка. Він працював вчителем Київської комерційної школи, доцентом і професором Київського університету. Перший серед викладачів почав у 1917 році читати лекції українською мовою. Протягом 1917–1918 років він пише і видає посібники та підручники для самоосвіти з української мови. Вже як міністр освіти Української Народної Республіки очолив комісію, яка розробила основні правила українського правопису. 1919 року вийшла одна з найвідоміших праць вченого «Українська культура».

Не забував І. Огієнко про свою малу Батьківщину. В рідному містечку молодий вчений засновує «Ссудо-сберегательное общество», організовує будівництво бетонних колодязів для селян, сприяє відкриттю у Брусиліві Вищого початкового училища.

Насиченим і плідним був кам'янець-подільський період у житті та діяльності І. Огієнка, куди він приїхав за ухвалою Ради Міністрів УНР (серпень 1918 р.) засновувати Кам'янець-Подільський державний університет і став його першим ректором. 26 грудня 1918 року І. Огієнка призначають на посаду Міністра освіти. У січні 1919 року уряд доручив йому скласти програму свята Соборності України. Він визначив дату свята – 22 січня, яку ми і сьогодні відзначаємо в державі. В цей час він бере активну участь в розробці й проведенні шкільної реформи в Україні.

Влітку 1919 року І. Огієнка призначають міністром віросповідань, але зайнятися виключно проблемами церкви в Україні йому не вдалося. У вересні 1919 року уряд УНР покидає Кам'янець-Подільський, а І. Огієнко залишається Головноуповноваженим УНР у всій вільній Україні. Знаходячись на цій посаді, він організував українське військо, шкільництво,

пресу, церкву та ін. Багато разів Головноуповноваженому за його самовіддану працю загрозували смертю поляки, більшовики.

Поразка Національно-визвольних змагань українського народу в 1920 році призвела до еміграції Огієнка. Він живе в Польщі, де з'являються його фундаментальні наукові праці «Український правописний словник», «Історичний словник української мови», «Словник місцевих слів» та ін.

У польському місті Тарнові, де зупинився уряд УНР, І. Огієнко бере участь у заснуванні ряду українських установ: УАЦ (Українська Автокефальна церква), Українського народного університету, Української гімназії, бюро біженців і відділення Українського Червоного Хреста. У 1926 році він переїздить до Варшави. У Варшаві протягом багатьох років видає науково-популярні українознавчі щомісячні часописи «Рідна мова» і «Наша культура», викладає у місцевому університеті.

Паралельно з викладацькою і видавничою діяльністю І. Огієнко продовжує займатися науковою, зокрема перекладацькою роботою. У 1937 році у Львові виходить «Новий завіт» – частина його праці над українським перекладом Біблії з оригінальних давньоєврейських та грецьких текстів. Переклад усієї Біблії професор закінчив 11 липня 1940 р.

В кінці 30-х років І. Огієнко все більше уваги приділяє церковним питанням: 9 жовтня 1940 року він прийняв чернечий постриг, отримавши ім'я Іларіон. Згодом І. Огієнко був рукоположений в сан архієпископа і митрополита Холмщини і Підляшшя.

Зміна політичної ситуації в Європі після закінчення Другої світової війни змусила митрополита Іларіона переїхати до Канади. Крім організаційної роботи, владика активно займається науковою діяльністю. За канадський період життя він видав близько 50 праць. У 1962 році побачив світ повний переклад Біблії українською мовою, який зробив митрополит Іларіон.

Помер Іван Іванович Огієнко у Вінніпезі 29 березня 1972 року у 90-річному віці, віддавши все своє життя українській культурі і духовності. Він автор багатьох наукових і публіцистичних праць, художніх творів, багато з яких, на жаль, і сьогодні не доступні українському читачеві.

В останні роки ім'я Івана Огієнка, його багата наукова спадщина все активніше повертається в Україну. У Києві і Львові значними накладками перевидані фундаментальні праці вченого – «Українська культура», «Історія українського друкарства», «Історія української літературної мови», «Дохристиянські вірування українського народу», «Життєписи великих українців», «Наука про рідномовні обов'язки» та інші.

У 2003 році у Києві було створено фундацію імені митрополита Іларіона (голова М. С. Тимошик), активно діє Всеукраїнське товариство Івана Огієнка (голова С. Болтівець). На картах міст Житомира, Львова, Кам'янця-Подільського, Брусилова з'явилися названі іменем вченого вулиці. У 2000 році ім'я І. Огієнка присвоєно Житомирському училищу культури і мистецтв. У 1998 році встановлено меморіальну дошку на приміщенні гуманітарного корпусу Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка, де

навчався і працював І. Огієнко. У Кам'янець-Подільському національному університеті, що носить його ім'я, відкрито музей-кімнату вченого. У 2010 році біля Брусилівського історичного музею імені І. Огієнка був відкритий перший в Україні пам'ятник видатному земляку роботи скульптора А. Бурдейного, а в 2014 році відкрито нову експозицію, присвячену життю і діяльності. На місці, де знаходилась хата І. Огієнка, встановили меморіальну дошку, освятили криницю І. Огієнка, яку нещодавно реставрували, заклали яблуневий сад. Поруч відроджується храм І. Огієнка, у якому його хрестили і де він брав шлюб. 23 червня 2017 року в Житомирі біля Свято-Михайлівського собору встановили пам'ятник митрополиту Іларіону роботи народного художника України скульптора В. Феценка та архітектора В. Головацького.

З 1995 року функціонує комітет з присудження Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка за видатні заслуги в галузі літератури, науки, освіти, мистецтва та громадської, політичної і духовної діяльності. Співзасновником премії є товариство Івана Огієнка. Вручення премій щорічно відбувається в Брусиліві 23 березня в день пам'яті І. Огієнка. Серед лауреатів багато наших земляків.

Література:

Огієнко І. (митрополит Іларіон). Служити народові – то служити Богові / І. Огієнко (митрополит Іларіон). – Київ: Наша культура і наука, 2013. – 447 с.: іл. – (Бібліотечна серія Фундації ім. митрополита Іларіона (Огієнка) «Запізніле ворття». Серія 2. Зарубіжні першодруки; т. 10).

Огієнко І. (митрополит Іларіон). Ідеологія Української церкви / І. Огієнко (митрополит Іларіон). – Київ: Наша культура і наука, 2013. – 454 с. – (Бібліотечна серія Фундації ім. митрополита Іларіона (Огієнка) «Запізніле ворття». Серія 2. Зарубіжні першодруки; т.11).

Огієнко І. (митрополит Іларіон). Наша літературна мова / І. Огієнко (митрополит Іларіон). – Київ: Наша культура і наука, 2011. – 355 с. – (Видавничий проект Фундації ім. митрополита Іларіона (Огієнка) «Запізніле ворття». Серія 2. Зарубіжні першодруки; т. 9).

Огієнко І. (митрополит Іларіон ; 1882–1972). Рідна мова / Іван Огієнко (Митрополит Іларіон) ; упоряд., авт. передм. і комент. Микола Тимошик ; Фундація ім. Митрополита Іларіона (Огієнка). – Київ : Наша культура і наука, 2010. – 435, [1] с. : портр. – (Видавничий проект Фундації імені митрополита Іларіона (Огієнка) «Запізніле ворття». Сер. 2, «Зарубіжні першодруки» ; т. 8).

Огієнко І. (митрополит Іларіон ; 1882–1972). Історія українського друкарства / Іван Огієнко (Митрополит Іларіон) ; упоряд., авт. передм. Микола Тимошик ; Фундація ім. Митрополита Іларіона (Огієнка). – Київ : Наша культура і наука, 2007. – 534 с. : портр., фот.

Огієнко І. (митрополит Іларіон ; 1882–1972). Українська церква за час руїни : (1657–1687) / Іван Огієнко (Митрополит Іларіон) ; упоряд., авт. передм. Микола Тимошик ; Фундація ім. Митрополита Іларіона (Огієнка). – Київ : Наша культура і наука, 2006. – 467 с. : портр.

Огієнко І. (митрополит Іларіон ; 1882–1972). Слово про Ігорів похід / Іван Огієнко (Митрополит Іларіон) ; упоряд., авт. передм. Микола Тимошик ; [ред. Надія Мусієнко] ; Фундація ім. Митрополита Іларіона (Огієнка). – Київ : Наша культура і наука, 2005. – 315 с. : портр., фот.

Огієнко І. (митрополит Іларіон ; 1882–1972). Богдан Хмельницький [] / Іван Огієнко (Митрополит Іларіон) ; упоряд., авт. передм. і комент. Микола Тимошик ; [ред. Надія Мусієнко]. – Київ : Наша культура і наука, 2004. – 447 с. : портр., іл.

Огієнко І. (митрополит Іларіон ; 1882–1972). Свята Почаївська лавра / Іван Огієнко (Митрополит Іларіон) ; упоряд., авт. передм. Микола Тимошик ; [ред. Надія Мусієнко] ; Фундація ім. Митрополита Іларіона (Огієнка). – Київ : Наша культура і наука, 2004. – 440 с. : портр., фот.

Огієнко І. (митрополит Іларіон ; 1882–1972). Тарас Шевченко / Іван Огієнко (Митрополит Іларіон) ; упоряд., авт. передм. і комент. Микола Тимошик ; [ред. Надія Мусієнко]. – Київ : Наша культура і наука, 2002. – 438 с. : іл., портр. – (Видавничий проект Фундації імені митрополита Іларіона (Огієнка) «Запізніле вороття». Сер. 1, «Рукописна спадщина» ; т. 2).

Огієнко І. Історія української літературної мови / Іван Огієнко (Митрополит Іларіон) ; [ред. Н. Мусієнко, упоряд., авт. історико-біограф. нарису і прим. М. Тимошик] ; Фундація ім. Митрополита Іларіона (Огієнка). – Київ : Наша культура і наука, 2001. – 435 с. : портр., іл.

Пам'ятки = Monuments : [археогр. щорічник] / Держ. ком. архівів України, Укр. держ. наук.-дослід. ін-т архів. справи та документознавства ; [редкол.: І. Б. Матяш та ін.]. – Київ : УДНДІАСД, 1998 – .

Т. 2: Епістолярна спадщина Івана Огієнка (митрополита Іларіона) : (1907–1968) / [ред. рада: Анохіна Л. С. та ін. ; упоряд. т.: Ляхоцький В. П., Московченко Н. П., Преловська І. М.]. – 2001. – 477 с.

* * *

Тимошик М. С. Іван Огієнко. «Як ти українець ...» / Микола Тимошик ; Нац. акад. наук України, Ін-т політ. і етнонаціон. дослідж. ім. І. Ф. Кураса, Центр істор. політології / редкол.: О. Рафальський (голова) [та ін.]. – Київ : Парлам. вид-во, 2019. – 525 с. : іл. – (Політичні портрети).

Лецькін М. О. Географічні обшири України в контексті письменницьких зв'язків Івана Огієнка (Митрополита Іларіона) : довід. путівник / Михайло Лецькін. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. – 99 с. : іл., карти, фот.

Лецькін М. О. Журнали Івана Огієнка (Митрополита Іларіона) та український літературний процес 30-х – 60-х років ХХ ст. : монографія / Михайло Лецькін ; [ред. Валентина Кравцова]. – Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2018. – 558 с. : портр., фот.

Лецькін М. О. «Коли народ бореться за свою державу, мусимо вживати такого авторитету, як арх. Іларіон...» (ОУН–УПА та Іван Огієнко) : документ.-худож. вид. / Михайло Лецькін. – Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2017. – 128 с. : фот., портр.

Лецькін М. О. Іван Огієнко (митрополит Іларіон) у гроні сучасників-шевченкознавців : монографія / Михайло Лецькін. – Житомир : Волинь, 2014. – 299 с. : портр., фот.

Лецькін М. О. Письменники на життєвому шляху Івана Огієнка (митрополита Іларіона): [монографія] / М. О. Лецькін. – Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2012–2013.

Ч. 1: до 130-річчя від дня народження та 40-річчя світлої пам'яті Великого Українця. – 2012. – 335 с. : портр., фот.

Ч. 2. – 2013. – 307 с. : портр., фот.

Ч. 3. – 2013. – 331 с. : портр., фот.

Костриця М. Ю. Краєзнавча діяльність І. І. Огієнка / М. Ю. Костриця // Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції «Культурний простір Житомирщини-Волині 19–20 століть», 24 квітня 2012 року: в 2 т. – Житомир, 2012. – Т. 1.– С. 4–8.

* * *

Тимошик М. Огієнкова церква в Брусиліві вже з освяченими надкупольними хрестами / Микола Тимошик // Слово просвіти. – 2020. – № 32 (6–12 серп.). – С. 4 : фот.

Тимошик М. Третє відродження Огієнкового храму / М. Тимошик // Слово просвіти. – 2018. – № 30 (26 лип.–1 серп.). – С. 2 : фот.

Нові з Огієнкового гурту // Слово просвіти. – 2018. – № 13 (22 берез. – 4 квіт.). – С. 3.

Богомаз О. Іван Огієнко – яскрава постать української історії / Оксана Богомаз // Історія в школах України. – 2017. – № 7/8. – С. 46–50.

Черемшинська Р. Митрополит Іларіон : 135-річчя від дня народження Івана Огієнка (1882–1972), українського церковного, громадського діяча, митрополита, мовознавця, історика церкви, педагога / Романа Черемшинська // Слово просвіти. – 2017. – № 3 (9–25 січ.). – С. 3

Святненко В. З Огієнком у серці : [Розмова з письменником, лауреатом премії І. І. Огієнка В. Святненком] / вів розмову Є. Букет // Культура і життя. – 2017. – № 18 (5 трав.). – С. 13 : фот.

Сургай Л. Іван Огієнко і боротьба за відродження української православної церкви в умовах національно-визвольної революції (1917–1920) / Людмила Сургай, Олександр Сургай // Наука і суспільство. – 2017. – № 1/2. – С. 14–27.

Шпак В. «Патентований українець» Іван Огієнко / Шпак В. // Місто. – 2017. – № 2 (13 січ.). – С. 5 : фот. – (Постать)

Лісовський Б. «Огієнкові гостини» / Богдан Лісовський // Житомирщина. – 2015. – № 16/17 (17 лют.) – С. 12.

Махінчук М. Брусилівський прорив Івана Огієнка: на малій батьківщині батька української духовності відкрито музей / М. Махінчук // Урядовий кур'єр. – 2014. – № 164 (9 верес). – С. 10: фото. – (Особистості).

Пасічник М. Сто лауреатів або Перший крок до створення Бібліотеки лауреатів Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка / М. Пасічник // Житичі і світ: Літературно-мистецький альманах. – Житомир, 2012. – XII, грудень. – С. 24–25.

* * *

Огієнко Іван Іванович (Митрополит Іларіон) // Видатні українці : культура, мистецтво, освіта : [довідник]. – Київ, 2016. – С. 242–245 : фот. – (Серія «Гордість і слава України»).

Огієнко І. І. (митрополит Іларіон) // Енциклопедія історії України. – Київ, 2010. – Т. 7. – С. 520–521.

Огієнко І. І. // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2017 рік: краєзн. бібліогр. покажчик. – Житомир, 2016. – С. 12–16.

26 лютого

**115 років Житомирському обласному об'єднанню
Всеукраїнського товариства «Просвіта»
26.02.1907**

Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка посідає помітне місце у справі утвердження в світі самобутніх культури і мови українського народу. Свій гідний внесок в цю благородну справу вносить житомирське обласне об'єднання «Просвіта». Витоки житомирської «Просвіти» беруть початок 26 лютого 1907 року. Саме цього дня було офіційно зареєстровано житомирську організацію губернською владою. Навколо «Просвіти» об'єдналися всі національно свідомі сили Волині, що ставили за мету дбати про духовне відродження українців. До складу товариства входили представники української інтелігенції, діячі науки і культури, видатні представники українського письменства. Серед них були: подружжя Василь та Олімпіада Кравченки, сестри-поетеси Вероніка Морозівна та Людмила Курек-Волошка, поет Яків Савченко, письменник Клим Поліщук, Іван Кочерга, літературознавець Микола Гладкий, голова земської управи Іван Любинецький та багато інших.

Просвітяни влаштовували літературно-мистецькі вечори, драматичні вистави, щороку відзначали пам'ятні шевченківські дати. Одним із напрямів діяльності «Просвіти» було поширення серед народу українських книжок, організація колективної передплати українських часописів. Для цього товариство мало власну бібліотеку і книгарню. Член товариства літературознавець Микола Гладкий працював над створенням підручників з української мови. Товариство підтримувало тісні зв'язки з просвітянами інших губернських міст України, відгукувалось на політичні, громадські події в країні.

Діяльність «Просвіти» викликала занепокоєння у місцевої влади, в тому числі активно цікавилася товариством Волинське губернське жандармське управління. Жандармерія не могла допустити поширення української національної культури. Все, що не мало проросійського змісту, одразу викликало особливу увагу і відповідні дії з боку жандармських органів. Жандарми таємно стежили за окремими активними діячами, вишукуючи політично неблагонадійних осіб. 28 квітня 1912 року за розпорядженням Київського генерал-губернатора житомирську «Просвіту» було заборонено, а 11 найактивніших членів покарано. Волинського губернатора Т. Кутайсова було звільнено з посади.

Друге народження «Просвіти» відбулося у ході української національно-визвольної революції 1917 року. 7 березня пройшло її перше організаційне засідання, на якому було обрано раду товариства. Відновлене товариство з новими силами розгорнуло свою діяльність з пропаганди української культури та національної свідомості серед народу. Житомирська «Просвіта»

вітала Українську Центральну Раду і висловила підтримку I Універсалу Центральної Ради.

Влітку 1917 р житомирська «Просвіта» налічувала 450 членів, мала шість філій на території області, бібліотеку. Активними членами товариства цього періоду були Микола Хомичевський, родина відомих житомирських культурних діячів Гайдаїв, Євген Ненадкевич та інші.

За прикладом Житомира у 1917–1920 роках «Просвіти» були засновані в багатьох населених пунктах губернії.

Проте, на початку 20-х років процес національного відродження був зупинений. Радянська влада вбачала негативні явища для формування світогляду громадян СРСР у діяльності громадсько-просвітницьких організацій, у т. ч. «Просвіти», яка припинила своє існування. Частина активних учасників Житомирського товариства «Просвіти» в 30-ті роки була репресована.

Відродження «Просвіти» розпочалося на початку 90-х років. Йому передувало створення Житомирського міського товариства української мови «Животоки», яке очолив журналіст С. Васильчук. У 1990 році за ініціативою вчительки Л. Ярмолюк та доцента педагогічного інституту В. Чайковської утворилось обласне товариство української мови, якому було повернуто назву «Просвіта». Воно розширило сферу своєї діяльності і від пропаганди української мови перейшло до пропаганди української національної культурної спадщини. 30 листопада відбулася друга звітно-виборча конференція, на якій головою «Просвіти» було обрано письменника А. Журавського. Після його передчасної смерті в 2001 році організацію очолює С. Васильчук.

Житомирська «Просвіта» – постійний учасник заходів області, присвячених державним святкам і пам'ятним датам у житті нашого народу, як от: День Незалежності України, День Соборності України, вшанування пам'яті Героїв Крут, Базару, жертв Голодомору, Шевченківські березневі і травневі заходи, День української мови і писемності 9 листопада, літературно-мистецьке свято «Романівська весна» у травні та інші. Житомирські просвітяни активно займаються видавничою діяльністю, насамперед це книги краєзнавчого та художнього змісту. Особливо активно тут працює Г. Махорін, який впродовж останніх десяти років видав понад чотири десятки досліджень з історії Житомирщини, зокрема, боротьби краю за своє національне та соціальне визволення, українську державність, територіальну цілісність. Голова Брусилівської районної «Просвіти» В. Сташук впродовж кількох років видає альманах «Житичі». З 1991 по 2003 роки видавалась газета «Віче, при редакції якої діяв творчий клуб «Перевесло» і було видано альманах під такою назвою.

Просвітяни Житомирщини були удостоєні престижної Всеукраїнської премії ім. І. Огієнка – це письменники М. Пасічник і В. Сташук, журналіст, голова житомирської «Просвіти» С. Васильчук, історик, краєзнавець Г. Махорін.

«Просвіта» була і залишається передовою лінією боротьби українців за утвердження в державі рідної мови, збереження історичної пам'яті, подальшого розвитку культурних традицій жителів краю.

Література:

Васильчук С. «Просвіта» – школа національного виховання та патріотичного гарту українців / С. Васильчук // Краєзнавчий календар пам'ятних дат на 2016 рік. – Житомир, 2016. – С. 44–55.

Войтюк Т. Історія розвитку житомирського товариства «Просвіта» / Т. Войтюк // Літописець : збірник студ. наук. – Житомир, 2009. – Вип. 4. – С. 37–40.

Костриця М. Ю. Підвалини української державності / М. Ю. Костриця, Р. Ю. Кондратюк // Проблеми українського державотворення: історія і сучасність : матеріали Міжнарод. наук.-краєзн. конф., присвяченої 100-річчю від дня народження О. Ольжича та 90-річчю Української Народної Республіки. у 2 т.– Житомир, 2007. Т. 1. – С. 89–93.

Історія створення та діяльність житомирської «Просвіти» у 1907–1924 рр.

Хавхун О. Діяльність товариства «Просвіта» і його роль у розвитку культури на Житомирщині / О. Хавхун // Житомирщина: минуле, сьогодення, поступ у майбутнє : наук. зб. – Житомир, 2007. – Т. 3: Молодь в історії Житомирщини. – С. 134–139.

Малюта О. В. Жандармські документи як історичне джерело до вивчення діяльності житомирської «Просвіти» в 1908–1915 рр. / О. В. Малюта // Житомирщина на зламі тисячоліть : праці Житомир. наук.-краєзн. т-ва дослідників Волині / ред. М. Ю. Костриця. – Житомир, 2000. – Т. 21. – С. 79–81.

Костриця М. Ю., Кондратюк Р. Ю. «Просвіта» в Житомирі: сторінки історії / М. Ю. Костриця, Р. Ю. Кондратюк // Українська національна ідея: історія і сучасність: матеріали Всеукр. наук.-краєзн. конф., 25–27 черв. 1997 р. – Житомир, 1997. – С. 21–23.

Студінський В. А. Малинська «Просвіта» вчора і сьогодні / В. А. Студінський // Українська національна ідея: історія і сучасність : матеріали Всеукр. наук.-краєзн. конф., 25–27 черв. 1997 р. : 80-річчю УНР, 90-річчю від дня народження О. Ольжича присвячується : наук. зб. – Житомир, 1997. – С. 23–24.

* * *

Васильчук С. Тернистий шлях Житомирської «Просвіти» : до 110-річчя заснування / Святослав Васильчук // Житомирщина. – 2017. – № 91 (12 груд.). – С. 5 : фот.

«Просвіти» соборної України // Слово Просвіти. – 2014. – № 7 (20–26 лют.). – С. 4–7.

Вміщено матеріали про товариства «Просвіта» в Бердичівському та Радомишльському повітах Київської губернії (нині – Житомирська область).

110 років Житомирському обласному об'єднанню Всеукраїнського товариства «Просвіта» // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2017 рік: краєзн. бібліогр. покажчик. – Житомир, 2016. – С. 17–19.

1 травня

**90 років від дня народження
Ярмолюка Миколи Яковича
1.05.1932**

Ярмолюк Микола Якович народився 1 травня 1932 року в с. Пустоха (нині – Прибережне) Ружинського району (нині – Бердичівського) на Житомирщині. Підлітком майбутньому письменникові довелося побачити війну і принесені нею страждання. Трудову діяльність розпочав Микола Якович в тяжкі повоєнні роки. Закінчивши Житомирський сільськогосподарський інститут (1964) розпочав журналістську роботу в Потіївці, Баранівці, Дзержинську (нині – Романів). З 1968 року М. Ярмолюк працює редактором районної газети у Володарськ-Волинському, потім редактором Радомишльської районної газети «Зоря Полісся».

Перше оповідання М. Ярмолюка «Сама в хаті» опублікував журнал «Дніпро» в 1968 році. Відтоді автор регулярно друкується в періодичній пресі. Вже в першій збірці оповідань «Ружі пливуть над водою» (1963) М. Ярмолюк постав перед читачем як автор вдумливий, спостережливий і своєрідний. Добре знаючий простого трудівника, якого раз і назавжди обрав предметом свого художнього дослідження, розуміє його найсокровенніші думки, вболіває, вміє знайти свіжі барви для розкриття його внутрішнього світу.

Микола Якович не без успіху пробує свої сили і у творах для дітей – «Сусіди, а між ними Василько» (1975), «Хутір Сторожа» (1999) і пригодницькій літературі – «Убивство на п'ятнадцятому кілометрі» (2008). «Чотири справи інспектора Турчина» (1978). Цей збірник повістей в 1981 році був удостоєний другої премії на республіканському конкурсі художніх творів про працівників вітчизняної міліції.

Надзвичайно плідними для прозаїка стали попередні два десятиліття. Окремими виданнями вийшли твори М. Ярмолюка: «Діти ідуть далі» (2005), «Кого доганяв Петро Бунь?» та «Букет лугових квітів» (2007), «Туга за коханням» (2002), «Дорога без початку і кінця», «Ой люди, людоньки», «Убивство на п'ятнадцятому кілометрі; Слідами однієї смерті» (всі – 2008), «Хутір Сторожа» (2010), «Що було, що є, що буде» та «Дві любові Миколи Галяса» (2011), «Життя прожить, не поле перейти» (2012), «Крізь рожевий туман» (2016).

Книжки М. Я. Ярмолюка виходили великими накладками, одразу розходились із полиць магазинів і бібліотек. Сучасників захоплюють гострі сюжети з несподіваним фіналом, вміння творити характер героя, тонкий психологізм, самобутність і бійцівський характер самого автора. Літературознавці, критики підкреслюють нетрадиційність стилю і змісту творів.

Нині М. Ярмолюк живе і працює в Радомишлі. Видавав і редагував власну газету «Радомисль» (1994–2003), працював заступником редактора

районної газети «Зоря Полісся», редактором газети «Наше Полісся». Член Спілки письменників України. Неодноразовий переможець щорічного Житомирського обласного конкурсу «Книга року».

В 2010 році М. Ярмолюку було присуджено премію ім. І. Огієнка за книги «Ой люди, людоньки», «Дорога без початку і кінця», у 2014-му книга «Дорога без початку і кінця» була удостоєна обласної премії ім. В. Земляка, а в 2019-му отримав літературно-мистецьку премію ім. Лесі Українки Житомирського обласного відділення Українського фонду культури в номінації «Література»

Література:

Ярмолук М. Я. Кризь рожевий туман : повісті / Микола Ярмолук. – Житомир : Полісся, 2016. – 390 с.

Ярмолук М. Життя прожити, не поле перейти: в 2 кн.: вибране / Микола Ярмолук. – Житомир : Полісся, 2012.

Кн.1. – 549 с. : порт., фото.

Кн. 2. – 575 с. : порт.

Ярмолук М. Я. Що було, що є, що буде: [публіцистичні статті] / Микола Ярмолук. – Житомир : Полісся, 2011. – 646 с.

Ярмолук М. Я. Дві любові Миколи Галяса: повість / М. Ярмолук. – Житомир : Полісся, 2011. – С. 74 с.: іл.

Ярмолук М. Хутір Сторожа: [повість] / М. Ярмолук. – Тернопіль, 2010. – 144 с.

Ярмолук М. Я. Дорога без початку і кінця: роман. Кн. 2 / М. Я. Ярмолук. – Житомир : Полісся, 2008. – 480 с.: фото.

Ярмолук М. Я. Ой люди, людоньки... : [повісті, оповідання] / М. Я. Ярмолук. – Житомир : Полісся, 2008. – 488 с.

Ярмолук М. Я. Убивство на п'ятнадцятому кілометрі; Слідами однієї смерті: повісті / Микола Ярмолук. – Житомир : Полісся, 2008. – 308 с.

Ярмолук М. Я. Букет лугових квітів / М. Я. Ярмолук. – Житомир: Пасічник М. П., 2007. – 68 с. – (Бібліотека ЖОО НСПУ).

Ярмолук М. Я. Діти ідуть далі: роман / Микола Ярмолук. – Житомир : Полісся, 2005. – 440 с.: фото.

Ярмолюк М. Я. Туга за коханням: повісті, оповідання / М. Я. Ярмолюк. – Житомир : Полісся, 2002. – 265 с.: портр.

Ярмолюк М. Коли серце стискає розпука... : [Поезії] / Микола Ярмолюк // Світло спілкування. – 2019. – № 27. – С. 78–79 : фот. – (Літературна сторінка).

Ярмолюк М. Лише Петренко із синами: [Оповідання] / Микола Ярмолюк // Тет-А-Тетерів: літ. альманах. – Житомир, 2015. – С. 133–141.

* * *

Шульга О. Визнання доробку ветерана пера / Олег Шульга // Житомирщина. – 2019. – № 62 (17 – 20 серп.). – С. 10 : фот.

Гусєва Л. Життєвими та письменницькими дорогами Миколи Ярмолюка / Л. Гусєва // Прапор. – 2013. – № 45 (11 серп.). – С. 1. – фото.

Ярмолюк М., прозаїк, публіцист // Сучасні письменники України: біобібліогр. довід. – Біла Церква, 2012. – С. 523.

Ярмолюк М. Я., письменник, журналіст // Житомирський національний агрокологічний університет. – К., 2012. – С. 195.

Ярмолюк М. Я. // Довідник Житомирської обласної організації НСПУ з фрагментами історії. – Житомир, 2005. – С. 10.

Ярмолюк М. Я. // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2017 р.: краєзн. бібліогр. покажчик. – Житомир, 2016. – С. 20–21.

5 червня

**85 років від дня народження
Никончука Миколи Васильовича
5.06.1937–3.04.2001**

Микола Васильович Никончук відомий український мовознавець-діалектолог, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Житомирського державного педагогічного університету ім. І. Франка.

Народився у с. Листвин Овруцького району, де ще зберігалися в первозданній недоторканості давні звичаї і традиції, а в повоєнний час, на який припало дитинство і юність Миколи Васильовича, – це був, без перебільшення, мовно-культурний резерват. З дитинства увібрав у себе найкращі традиції поліського виховання: дбайливе ставлення до природи, родинного вогнища, бажання навчатися, пізнавати світ.

Після успішного закінчення Листвинської середньої школи М. В. Никончук вступає в 1954 р. на філологічний факультет Житомирського педагогічного інституту ім. І. Франка, який успішно закінчив у 1959-му, отримавши кваліфікацію вчителя української мови і літератури та німецької мови. Відслуживши в армії та пропрацювавши вчителем на рідній Овруччині, він з 1963 року – викладач кафедри української мови педінституту, де пройшов шлях понад 46 років від лаборанта до професора. З 1973 р. М. В. Никончук незмінний завідувач кафедри української мови. Тут на кафедрі відбулося становлення Миколи Васильовича як педагога, філолога, вченого, засновника відомої у слов'янському світі Житомирської діалектологічної школи.

Проблем з визначенням наукової тематики майбутніх студій не було – поліські говори. Вивченню говірок Полісся присвячені обидві дисертації вченого: кандидатська «Спроба порівняльного аналізу лексики трьох сіл Житомирського Полісся» (1970) та докторська «Правобережнополесские говоры в лингвогеографическом освещении» (1982), де за матеріалами рукописного лексичного атласу, до якого увійшло більше двох тисяч карт, зроблена проекція сучасного діалектного поділу на давні родо-племенні території, висвітлена генеза говорів центрального Полісся, виділено 18 груп говірок.

Професор М. В. Никончук вражав своєю працездатністю. Він сам обстежив і зібрав діалектичний матеріал у 600 населених пунктах Полісся, став автором більше сотні наукових праць, серед них – 6 монографій, у яких у науковий обіг уведено величезну кількість лексичних діалектних даних, невідомих раніше науковій громадськості. Це «Матеріал до лексичного атласу української мови (Правобережне Полісся)» (1979), «Сільськогосподарська лексика Правобережного Полісся» (1985), «Ендемічна лексика Житомирщини» (1989), «Лексичний атлас

Правобережного Полісся» (1994) та ін. Остання робота замовлена провідними бібліотеками світу.

На базі кафедри української мови під безпосереднім керівництвом М. В. Никончука проводились міжнародні діалектологічні наради, а в 1994 році при кафедрі було відкрито аспірантуру, якою керував професор.

Вагомий і поетичний доробок Миколи Никончука. Він автор семи збірок поезій. Його поезіям характерне гостре відчуття часу. Невипадково майже кожен його вірш має чітку хронологічну визначеність, що дозволяє співвіднести його творчість з літописом настроїв, думок, відчуттів епохи.

М. В. Никончук залишив не тільки значний науковий спадок, поетичні доробки, десятки учнів і послідовників, він не лише примножував славу рідного університету й української науки, але всім своїм життям показав, як наполегливо і цілеспрямовано можна й треба йти до обраної мети.

В пам'ять про вченого і педагога його ім'я присвоєно Північноукраїнському діалектологічному центру при кафедрі української мови ЖДУ ім. І. Франка, а на фасаді навчального корпусу № 4 встановлено меморіальну дошку роботи народного художника України скульптора В. І. Феценка.

Література:

Никончук М. В., Никончук О. М., Мойсієнко В. М. Поліська лексика народної медицини та лікувальної магії. – Житомир, Полісся, 2001. – 147с.

Никончук М. Неорогностичні мотиви в Поліській лексичній номінації. // Волинь – Житомирщина : іст.-філол. зб. з регіон. проблем. - Вип. 3. – Житомир, 1998. – С. 22 – 31.

Никончук М. В. Лексичний атлас Правобережного Полісся. – Житомир–Київ, 1994. – 418 с. : [200 карт].

Никончук М. В., Никончук О. М. Ендемічна лексика Житомирщини: монографія. – Житомир: Полісся, 1989. – 283с.

* * *

Никончук М. Голгофа: поема та вірші. – Житомир : Полісся, 2000. – 170 с.

Никончук М. Триумфальна арка: поетична книга про видатних коханок світу. – Житомир: Полісся, 2000. – 146 с.

Никончук М. Її величність жінка : поезії. – Житомир: Полісся, 1999. – 271 с.

Никончук М. Грезно : книга поезій. – Житомир: Поліграфіка, 1996. –184 с.

Никончук М. Незгаркамінь: книжка віршів. – Житомир: [Обл. друкарня], 1993. – 173 с.

Никончук М. Зворини: [Поезії]. – Житомир : Вид-во газети «Житомир», 1992. – 95 с.

* * *

Грабовський В. Б. Творення легенди : краєзн. нотатки / Валентин Грабовський. – Вид. 2-ге, випр. і допов. – Житомир: Полісся, 2008. – 189 с. : іл., портр., фот.

Вміщено матеріали про М. В. Никончука.

Поліські зворини : зб. пам'яті професора М. В. Никончука (1937–2001). – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 247 с.

Велике лядо: зб. статей, присвяч. 60-річчю доктора філологіч. наук, професора М. В. Никончука. – Житомир, 1997. – 256 с.

* * *

Гримашевич Г. Поліський світ у поетичній творчості Миколи Никончука / Г. Гримашевич // Волинь-Житомирщина : іст.-філол. зб. з регіон. проблем. – 2010. – № 22 (1 том). – С. 339–348.

Халін В. Полісся та полісизми в поезії М. В. Никончука / В. Халін // Волинь-Житомирщина : іст.-філол. зб. з регіон. проблем. – 2010. – № 22 (1 том). – С. 369–373.

Мойсієнко В. М. Збирач поліських скарбів: Микола Васильович Никончук (1937–2001) / В. М. Мойсієнко // Бердичівська земля у плині часу: У 2-х т. : Матеріали Міжнародної наук.-краєзн. конференції, присвяч. 150-річчю від дня народж. класика англ. літ-ри Джозефа Конрада (26–29 верес. 2007 р., м. Бердичів) / голов. ред. М. Ю. Костиця. – Житомир. – Т. 37, Ч. 2. – С. 75–81.

Мойсієнко В. Микола Васильович Никончук. // Волинь–Житомирщина : іст.-філол. зб. з регіон. проблем. - Вип.1. – Житомир, 1997. – С. 90 – 93. – (Портрет).

* * *

Никончук М. В. // В. Шинкарук. Літературна Житомирщина: Біобібліографічний довід. – Житомир, 1993. – С. 81.

Никончук М. В. // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2012 рік: краєзн. бібліогр. покажчик. – Житомир, 2011. – С. 39–42.

1 липня

**105 років від дня народження і
Штуля Олега Даниловича (Штуля-Ждановича)
1.07.1917–4.11.1977**

Олег Данилович Штуль (псевдоніми «Шуляк», «Жданович») народився 1 липня 1917 року у с. Лопатичі Овруцького повіту (нині Олевський район Житомирської області) в родині священнослужителя Данила Івановича Штуля. Тут, на житомирському Поліссі, пройшли роки його дитинства.

О. Штуль навчався у Крем'янецькій духовній семінарії та Варшавському університеті. Зі студентських років був активним членом українських національних організацій, займався публіцистикою, співпрацював з українськими періодичними виданнями, зокрема з «Вісником» Д. Донцова. У другій половині 1930-х рр. познайомився та підтримував дружні зв'язки з О. Телігою і Є. Маланюком. Із 1939 р. О. Штуль став членом Організації українських націоналістів, перебував у складі культурної референтури, яку очолював О. Ольжич.

У період Другої світової війни О. Штуль-Жданович був членом похідної групи ОУН А. Мельника, входив до складу редакційного колективу київського часопису «Українське Слово», з весни 1943 р. був постійним представником мельниківської Організації при штабі військових формувань Тараса Бульби-Боровця – Української повстанської армії та Української народної революційної армії. Від імені мельниківців входив до верховного органу УНРА – Політичної Ради; Працював у редакції газети «Оборона України». 19 листопада 1943 р. у О. Штуль-Жданович разом з Т. Бульбою-Боровцем розпочав переговори з німецькими військовими органами стосовно втілення в життя основних положень меморандуму Головної Команди УНРА. Проте німці, направивши представників делегації УНРА наприкінці листопада 1943 р. до Варшави, а згодом до Берліна, приймають рішення про їх арешт та ув'язнення до концентраційного табору Заксенхаузену. О. Штуль-Жданович і Т. Бульба-Боровець були звільнені лише у другій половині 1944 р. під час формування Українського національного комітету.

У післявоєнний період О. Штуль-Жданович активно займався громадською, політичною, видавничою і публіцистичною діяльністю. Із 1948 р. він став головним редактором друкованого органу ОУН А. Мельника газети «Українське Слово» в Парижі, паралельно очолюючи референтуру преси й інформації Проводу українських націоналістів. Після смерті А. Мельника з листопада 1964 р. був обраний Головою ПУН. Перебував на цій посаді до самої смерті.

О. Штуль-Жданович – автор численних наукових і публіцистичних статей з теорії та практики українського національно-визвольного руху. Протягом усього життя він «...стремів до знайдення синтезу української дійсності, до реалізації здорової консолідації українського політичного, громадського і церковно-релігійного життя».

О. Штуль-Жданович помер 4 листопада 1977 р. у Торонто. Похований у США на православному цвинтарі Бавнд-Брук.

Література:

Штуль-Жданович О. Д. Ціною крові: [збірник] / О. Штуль-Жданович. – К.: Вид-во ім. Олени Теліги, 1997. – 592 с.

Штуль О. Ритмом життя: (Олена Теліга) / О. Штуль // Українське слово. – 2006. – 22–29 черв. – С. 13. – (Публікації з архівів).

* * *

Штуль О. // Ковальчук І. В. Нарис історії діяльності ОУН під проводом А. Мельника на Житомирщині у другій половині 1941 року / І. В. Ковальчук. – Житомир, 2014. – С. 169–180.

Зек Б. М. Олег Штуль у боротьбі за Україну / Б. М. Зек. – Львів; Торонто: Літопис УПА, 2013. – 110 с.: іл. - (Літопис Української Повстанської Армії. Події і люди; Кн. 22).

Штуль-Жданович О. – український публіцист, журналіст, редактор (1.07.1917–4.11.1977), с. Лопатичі Олевського району // Романюк М. Оратаї журналістської ниви: Українські редактори, видавці, публіцисти. – Л., 2002. – С. 204–206.

Ковалів Ю. Тернистими шляхами Олега Штуля-Ждановича / Ю. Ковалів // ОУН: минуле і майбутнє – К., 1993. – С. 82–88.

Св. П. Олег Штуль-Жданович // Літопис Волині = Litorys Volyni : наук.-попул. зб. волинезнавства / Ін-т дослідів Волині. – Ювіл. вид. – Вінніпег (Канада) : Накладом т-ва «Волинь», 1977–1978. – Ч. 12: 25-ліття існування. – С. 164–166 : портр.

* * *

Безсмертний-Анзіміров А. Олег Штуль-Жданович / Андрій Безсмертний-Анзіміров ; підгот. до друку Олександр Андрійчук // Українське слово. – 2020. – № 25/26 (24 черв. – 10 лип.) – С. 9. – (Постаті).

Веремійчик О. Третій голова проводу українських націоналістів Олег Штуль-Жданович / Ольга Веремійчик // Українське слово. – 2020. – № 25/26 (24 черв. – 10 лип.) – С. 5 : портр. – (Постаті).

Натикач Л. Олевська республіка / Людмила Натикач // Світло спілкування. – 2019. – № 26. – С. 28–32 : фот.

Меморіальну дошку пам'яті Олега Штуля (Ждановича) відкрили на стінах школи в селі Лопатичі Олевського району, Житомирської області.

Веремійчик О. Олег Штуль... Його ім'я асоціювалося з діями усієї ОУН : 1 лип. виповнилося 100 років від дня народження Олега Штуля-Ждановича / О. Веремійчик // Українське слово. – 2017. – № 27 (5 – 11 лип.). – С. 5 : фот. – (Воїни світла).

Краль С. Олена Теліга та Олег Штуль у спогадах Івана Денисюка та його листах до Надії Миронець : до 110-ї річниці з дня народження Олени Теліги та 100-річчя з дня народження Олега Штуля / Сидір Краль // Українська літературна газета. – 2017. – № 15(28 лип.). – С. 1, 4 : фот. – (Ювілеї)

Штуль Д. Олегу Штулю – 100 років : у Парижі відбулося зібрання з нагоди 100-річчя народження О. Штуля / Данило Штуль // Українське слово. – 2017. – № 14 (5 – 10 квіт.). – (Честь і чин).

* * *

Штуль-Жданович О. Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2017 рік: краєзн. бібліогр. покажчик. – Житомир, 2016. – С. 22–23.

10 липня
85 років від дня народження
Валентина Грабовського
10.07.1937–24.12.2004

Валентин Болеславович Грабовський народився 10 липня 1937 р. в с. Городне Краснокутського району на Харківщині. З 1939 року все своє життя пов'язав з Житомирщиною. Дитинство та юність пройшли в селах Вірівка та Льонівка Ємільчинського району. Там у 1954 р. закінчив Великояблунецьку середню школу, а в 1957 р. – філологічний факультет Житомирського педагогічного інституту. Перейшовши в 1959 р. на журналістську роботу, згодом закінчив факультет журналістики у Києві (1980 р.). Проба журналістського пера розпочалась у Володарськ-Волинській районній газеті «Колгоспна праця», потім у Черняхівській – «Нове життя», а з березня 1964 р. по серпень 1986 р в обласній газеті «Радянська Житомирщина». В останні роки життя – літературний редактор газети «Народний лікар України». Понад 20 років очолював Житомирське літературне об'єднання ім. Бориса Тена. Ініціатор створення українсько-польського товариства у Житомирі. Лауреат обласних літературних премій ім. М. Шпака та ім. Лесі Українки (Житомирського обласного відділення Українського фонду культури).

На думку відомого українського поета і літературознавця Степана Крижанівського «Житомирщина у поезіях В. Грабовського постає як якась чудова, невідкрита для чужого ока країна зі своєю історією і географією, лісами і озерами, хлібом і каменем, хмелем і самоцвітами. Поет уміє занурюватись у народне життя і видобувати звідти вічну правду і красу». На це вказують самі назви його поетичних книг.

Ранні поезії В. Грабовського друкувались в республіканських та обласних періодичних виданнях, альманахах «Перший сніп», «Весняні думи», «Щасливої дороги», в збірках поезій. Перша книга «Ключі» побачила світ у 1965 році у видавництві «Молодь». Вона відзначалася напруженим пошуком молодим автором власних тем і власного поетичного слова. Поет проявив себе, перш за все, як громадянин і патріот, безмірно закоханий у рідний край і його природу. Одночасно він намагається осмислити красу і складність життя, розібратись у драматичних історичних процесах епохи.

Друга поетична книга В. Грабовського «Наснилась матері вишня» (1968) свідчила не тільки про творче і духовне зростання, а й показала ще одну грань його таланту – проникливий ліризм. Ця збірка проникнута любов'ю до людей, до природи, автор оспівує любов до жінки, яка в творчості поета завжди уособлює найвищу духовність, виступає символом життя.

Вихід в світ кожної нової книжки В. Грабовського ставав подією в літературному житті Житомирщини. В подальші роки виходять з друку збірки «Над Тетеревом», (1973), «Грім-Дерево» (1979), «Лісові цимбали» (1982), «Поезії» (1987), «Квітка на камені» (1988), «Передчуття» (1993), «Лесин заповіт» та «На цьому березі» (1997), в яких поет оспівує людину

праці, пише про пам'ять дитинства, про біль війни, героїзм і мужність людей в боротьбі з фашизмом, про дружбу, любов, вічні цінності. За збірку «Передчуття» в 1996 р. був удостоєний премії ім. Лесі Українки.

Улюблений жанр поета – вірші-присвяти видатним діячам культури. Автор прагне збагнути художній світ тих, хто жив і творив раніше, чи у його добу, хто близький йому своїм звучанням (присвяти О. Довженку, М. Рильському, Лесі Українці, Борису Тену, Василеві Земляку, М. Максименку, В. Стусу та ін.). Хвилюють його такі постаті світової культури, як О. Пушкін, М. Лермонтов, В. Короленко, О. де Бальзак, Ю. Крашевський, Джозеф Конрад, М. Рильський.

Він володіє мовою Поліської землі, його лексика самобутня і колоритна, як акварельний мазок художника. Літературні критики завжди підкреслювали оригінальність стилю поета, тяжіння до чистої народної мови, яскраві образи його поезії: ключі-струмочки, медовиці-пчілочки, шум-ріка, грім-дерево, криниця-студениця тощо. Лексичні новоутворення збагачують ритмічний малюнок вірша.

Разом з Чорнобилем, всезагальною наростаючою тривогою, з'являються нові, різко відмінні від попередніх твори В. Грабовського. Червоною лінією через них проходить тривога за рідну землю, поліський генофонд. Одна за одною народжуються збірки «Лесин заповіт», «Передчуття», «На цьому березі» та інші. Новим змістом наповнюється поетичне кредо поета «Мої жита – моє життя», бо без природи, без кринички під плотом, що заросла бур'яном – це не життя. Як ніколи загострюється відчуття єдності з природою, розуміння необхідності берегти природні, духовні і культурні надбання.

Значне місце в поетичній творчості В. Грабовського займали переклади. У списку перекладів – А. Міцкевич, О. Пушкін, М. Лермонтов, Густав Олізар, білоруси – Ніл Гілевич, Максим Танк, Адам Русак, Віра Верба, з литовської – Саломея Неріс, з грузинської – Йосип Нонешвілі та інші. Вони зібрані в книзі В. Грабовського «Розмова з каменем» (2005). Гортаючи сторінки, переймаєшся відчуттям того, що спілкуєшся з живим словом справжнього поета – Словом, що розкриває глибинну, вищу суть людини, яке не знає етнічних меж, приналежності віку, статі, маєтності. Перекладаючи, автор, вірний своєму стилю, доносить до читача дух оригіналу, прокладаючи невидимі мости – від епохи до епохи, від серця до серця.

Окремо виділяється книга В. Грабовського «Творення легенд» (2004, 2008), де зібрані його статті, історичні, літературознавчі і мистецтвознавчі розвідки про видатних людей нашого краю, архітектурні пам'ятки, історичні події, вміщено вірші-присвяти окремим відомим постатям краю.

Поет пішов з життя 24 грудня 2004 року, залишивши після себе багату творчу спадщину і добру пам'ять колег і друзів, побратимів по перу. Він багато працював із творчою молоддю, відкривав і підтримував молоді таланти, багато часу віддавав громадській діяльності. Його вірші часто звучать зі сцен на шкільних і студентських вечорах, по радіо у літературних

передачах. Самобутність його поетичного таланту, гостра сучасність творчості знайде відгук у шанувальників поезії майбутніх поколінь.

Житомирщина пам'ятає свого Поліського Орфея. У 2001 р. на будівлі обласної державної адміністрації, де в редакції газети «Радянська Житомирщина» з 1974 по 1985 рік працював видатний поет, відкрито пам'ятну дошку. В 2006 р. Польським науковим товариством було відкрито пам'ятну дошку Валентину Грабовському на будинку по вулиці Великій Бердичівській, 36, в якому жив поет.

Література:

Грабовський В. Б. Правда про смерть ксьондза Федуковича : (Федукович Андрій (Анджей) Андрійович (1875–1925) / В. Б. Грабовський // Реабілітовані історією : у 27 т. : наук.-документ. сер. кн. / Нац. акад. наук України, Ін-т історії України НАН України, Служба безпеки України, Нац. спілка краєзнав. України. – Житомир : Полісся, 2015. – Житомирська область, кн. 7, ч. 1. – С. 106–110 : фот.

Грабовський В. Б. Творення легенди: краєзн. нотатки / Валентин Грабовський. – Вид. 2-ге, випр. і доп. – Житомир : Полісся, 2008. – 192 с.: фото.

Грабовський В. Б. «З мукою-любов'ю до землі» / В. Б. Грабовський // Грозолом, або дума про нічний Чорнобиль : поезії, поема / В. У. Козак ; передм. В. Б. Грабовського. – 2-е вид., випр. та доп. – Житомир, 2006. – С. 5–14.

Грабовський В. Б. Розмова з каменем : переклади / Валентин Грабовський. – Житомир : Полісся, 2005. – 190 с. : портр.

Грабовський В. Б. Хорошки: книга нової та вибраної лірики / В. Б. Грабовський. – Житомир : Полісся, 2004. – 281 с.: портр.

Грабовський В. Б. Солов'їне серце : поезії / Валентин Грабовський. – Житомир : Полісся, 2003. – 197 с. : портр.

Грабовський В. Б. Храм на крові : [поезії] / Валентин Грабовський. – Житомир : Полісся, 2001. – 271 с. : портр.

Грабовський В. Б. Огнецвіти : [поезії] / Валентин Грабовський. – Житомир : Полісся, 2001. – 76 с. : портр.

Грабовський В. Б. Сорок сорок : поеми, скарги, манускрипти, цикли, притчі / Валентин Грабовський ; худож. Віктор Шкуринський ; [авт. передм.:

Олександр Чирков, Людмила Бондарчук, Петро Білоус]. – Житомир : Полісся, 2001. – 218 с. : портр.

* * *

Косарчук О. М. Література рідного краю. Стежками творчості поетів Житомирщини : посіб. для вчителів укр. мови та літ. / Олена Косарчук. – Житомир : Рута, 2017. – 135 с. : іл., фот.

Вміщено матеріали про В. Грабовського.

У серці вдячність я проніс моєму роду і народу... / Упоряд. Р. Е. Грабовська, В. О. Орел. – Житомир: Полісся, 2008. – 160 с.: фото.

Спогади і розповіді про Валентина Грабовського.

* * *

Натикач Л. Валентин Болеславович Грабовський (10.07.1937–24.12.2004). Він навчав пізнавати світ... / Людмила Натикач // Світло спілкування. – 2019. – № 27. – С. 23–26 : фот. – (Світло Житомира).

«Хай Бог благословить і землю, і людей на добрі справи»... // Житомирщина. – 2019. – № 45 (15–21 черв.). – С. 9.

Вміщено матеріали про В. Грабовського.

Голованова І. Життя – від жита і пісень : Валентин Грабовський у спогадах друзів і колег / Іраїда Голованова // Житомирщина. – 2017. – № 49 (11 лип.). – С. 4 : фот. – (Ювілеї).

Мосьондз О. Самобутній поліський Орфей: до 75-річчя від дня народження Валентина Грабовського / О. Мосьондз // Народна армія. – 2012. – № 126 (18 лип.). – С. 7. – (Культура).

Кирик Н. Пам'яті поета-громадянина / Н. Кирик // Житомирщина. – 2010. – 7 квіт. – С. 7.

* * *

Грабовський В. Б. // Житомирський державний університет імені Івана Франка. 100 років. – Житомир, 2019. – С. 226.

Грабовський В. Б. // Письменники Житомирщини: кн. 1. – Житомир, 2010. – С. 318–319.

Грабовський В. Б. // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2017 рік: краєзн. бібліогр. покажчик. – Житомир, 2016. – С. 24–26.

21 липня

**115 років від дня народження
О. Ольжича (Кандиби Олега Олександровича)
21.07.1907–10.06.1944**

Поет і патріот, публіцист, політичний діяч, борець за волю України, учений-археолог із світовим ім'ям О. Ольжич народився 21 липня 1907 року у Житомирі в сім'ї найвизначнішого на початку ХХ століття українського поета Олександра Кандиби, більше відомого під псевдонімом Олександр Олесь. Народився він у будинку матері Олександри Антонівни Сवादковської по вул. Велика Вільська (нині вул. Старовільська, 15). Невдовзі сім'я переїжджає до Києва. Родина Кандиб проживала у Пущі-Водиці, тут хлопчик згодом пішов до школи. У 1919 році батько Олександр Іванович Кандиба за дорученням уряду УНР виїхав за кордон з дипломатичною місією, Олег з матір'ю залишився у Пущі-Водиці.

У січні 1923 року п'ятнадцятирічний Олег з матір'ю приїжджає до Берліна, а звідти – вже всі разом, сім'єю, вони прибувають до Праги. Там, у Празі в 1924 році Олег Кандиба закінчив натуральні курси Українського громадського комітету. У грудні 1924 року він з відзнакою складає екзамени за гімназійний курс і вступає на філософський факультет Карлового університету, одночасно записується на літературно-історичний відділ Українського педагогічного інституту ім. М. Драгоманова. Він слухає лекції відомих професорів Леоніда Білецького – з української літератури, Вадима Щербаківського – з археології. Олега Кандибу захопила археологія та історія мистецтва. Він проводить археологічні розкопки в Галицькому Поділлі, обробляє наукові дані музеїв Львова, Праги, Кракова. За наукову працю, присвячену неолітичній мальованій кераміці Галичини, одержав ступінь доктора наук (1930). У 23 роки перед молодим ученим відкрилася дорога до світової слави, до особистого добробуту. Але він обрав інший життєвий шлях.

Олег Кандиба-Ольжич залишається працювати асистентом на кафедрі археології Українського Вільного Університету. Він поєднує роботу викладача з роботою дослідника-археолога. Це зробило його першокласним спеціалістом із слов'янської археології. Вчений активно виступає на міжнародних конференціях і симпозіумах, читає лекції у Гарвардському університеті (США), успішно друкує різними мовами свої праці. В Америці разом з іншими науковцями він засновує Український науковий інститут Америки. У 1939 році у Празі за редакцією Олега Кандиби вийшов збірник наукових праць цього інституту з різних галузей науки.

У 30-ті роки до О. Ольжича приходять і поетичне визнання. У 1935 році у Львові вийшла його збірка «Рінь», а в 1940 році у Празі – збірка «Вежі». Наступна збірка його поезій «Підзамча» вийшла вже після смерті у Мюнхені в 1946 році.

З другої половини 30-х років він починає займатися політичною діяльністю. Ще в 1929 році він стає членом Організації українських націоналістів, заснованої полковником Євгеном Коновальцем. ОУН Олег Кандиба називав «військом незримої поневоленої нації». Це була політична організація народу, який не мав власної державності. Тому Олег Кандиба беззастережно і самозречено сприйняв ідеї українського націоналізму, бо вважав, що саме націоналізм згуртує українську націю, відродить українську державність. Ідея націоналізму сформувала духовний світ поета, він до кінця відстоював істину: український народ має бути повновладним господарем на своїй землі.

Цілий ряд поезій О. Ольжича пронизує думка, що кожний свідомий українець повинен у боротьбі здобувати незалежність своєї держави. «Незнані вояки» – це борці за націю, за Україну, за її волю. Поет був одним із них. Все особисте відійшло на другий план – лишився тільки «дух одвічної стихії».

Тому перехід О. Ольжича від науки до політичного життя був свідомий. Він цілком присвячує себе політичній роботі, псевдонім Ольжич змінюється на Кардаш. Ідейно-теоретичні засади цієї діяльності сформував у нарисі «В авангарді героїчної боротьби», який був уміщений у збірнику «В авангарді» (Париж). Одним із основних завдань вважав подолання комплексу провінційності і утвердження ідеї духовної суверенності в самосвідомості українців. При цьому вважав за необхідне орієнтуватися на власні сили у боротьбі за державність, а не на зовнішні фактори. «Українські землі є життєвим простором українського народу» – стало життєвим кредо О. Ольжича.

Осінь 1941 – травень 1944 років – період роботи в підпіллі, О. Ольжич належав до мельниківського крила українського національного руху. Він засуджував фашистську ідеологію і не вірив в «більшовицьку українізацію». Він вірив, що більшовицька імперія впаде і треба буде відбудувати фізично та духовно понівечену Україну. Було створено похідні групи ОУН, які після нападу фашистської Німеччини на СРСР слідом за німецькими військами вирушають на Україну для створення національного підпілля по всій Україні. В серпні 1941 року О. Ольжич прибув з Праги до Житомира і поселився на тихій Лермонтовській вулиці в будинку № 15. Одним з перших організаційних заходів, здійснених групою Ольжича в Житомирі, було створення газети «Українське слово». В Житомирі вийшло сімнадцять номерів газети. Продовжували її друкувати в Житомирі навіть після переїзду редакції в середині вересня до Києва.

Наприкінці 1941 року нацистський режим цілеспрямовано і відкрито починає боротьбу з українським підпіллям у Києві. Заборонялася діяльність Української національної ради, припиняють виходити «Українське слово» і «Литаври». Здійснюються широкомасштабні облави, арешти, розстріли.

Смертельна загроза нависла і над О. Ольжичем, який в середині вересня перебрався з Житомира до Києва. У Києві в умовах конспірації разом з Оленою Телігою та Іваном Ірлявським керує підпільною боротьбою

мельниківців проти окупантів. О. Телігу та І. Ірлявського заарештовано у лютому 1942 року, розстріляно у Бабиному Яру.

У березні 1942 року О. Кандиба залишає Київ, а наприкінці травня 1944 року він усе ж потрапляє до рук гестапо. Спочатку його відправили до Берліна, звідти – до концтабору Заксенхаузен. Утримувався у бараці особливої ізоляції. 10 червня 1944 року Олег Кандиба помер, не витримавши жорстоких катувань.

Коротким, але насиченим став життєвий шлях О. Ольжича. Він жив за тим принципом, що не можна прагнути власного щастя і достатку в той час, коли поневолена Батьківщина. Він мав мужнє і велике серце. Він залишився в нашій історії та поезії воїном, «трагічним оптимістом», учнем Дмитра Донцова й учителем празької поетичної школи 20-30-х років минулого століття.

Творча спадщина О. Ольжича кількісно невелика, але значима своїм духовним зарядом, вона характеризується великим діапазоном тем і сюжетів, починаючи від доісторичних часів і закінчуючи сучасністю. Феномен цієї людини, поета і вченого слід розглядати лише у сукупності, у тісному зв'язку життя і творчості з його трагічною смертю. Сьогодні в Україні виходять книги з творами О. Ольжича, поставлений біографічний фільм «Я камінь з Божої праці». У Києві названо вулицю його ім'ям, встановлено меморіальну дошку на будинку, де він проживав у 1941–1942 роках. У 2007 році НБУ викарбував та ввів до обігу пам'ятну монету на честь Олега Ольжича номіналом 2 гривні. Меморіальну дошку також відкрито у Львові на будинку, де О. Ольжича схопило гестапо.

Житомирщина пам'ятає свого героя. У Житомирі його іменем названо вулицю, сквер, встановлено анотаційну дошку. Іменем О. Ольжича також названі вулиці у Новограді-Волинському та Черняхові. У червні 2007 року у Житомирі проведено Всеукраїнську науково-краєзнавчу конференцію «Проблеми українського державотворення. Історія і сучасність», присвячену 90-річчю з часу проголошення УНР та 100-річчю від дня народження О. Ольжича. Його ім'я носить Житомирська обласна універсальна наукова бібліотека.

Традиційно в Житомирі проходять спецпогашення марки на поштовому конверті, присвячені ювілеям від дня народження О. Ольжича (1997, 2007). З 1 вересня 2008 року в Житомирському державному університеті ім. І. Франка запроваджено дві щорічні стипендії імені О. Ольжича, які надаються студентам старших курсів та молодим ученим університету за особливі успіхи у навчанні та досягнення у науково-дослідній роботі з українського літературознавства й історії. 27 жовтня 2017 року видатному землякові у сквері його імені встановлено перший у світі пам'ятник, біля якого щороку відбуваються зібрання національно-патріотичних сил, урочистості із вшанування Олега Кандиби-Ольжича.

Література:

Ольжич О. Дух руїни: по сторінках історії / Олег Ольжич. – Київ : Смолоскип, 2007. – 48 с.

Кандиба О. О. Шпичинці. Мистецтво та знаряддя неолітичного селища / О. О. Кандиба. – Чернівці, 2004. – 156 с.: іл., мал. – (Серія «Буковинська минувщина»).

Ольжич О. Незнаному воякові: заповідане живим / О. Ольжич. – Київ: Фундація ім. О. Ольжича, 1994. – 431 с. – (Дніпро; № 2–4, спец. вип.).

Ольжич О. [Вірші] / Олег Ольжич // Поліський дивосвіт. Література рідного краю: Житомирщина: посіб.-хрестоматія у 2-х ч. Ч. 2: Художні тексти. – Житомир, 2002. – С. 338–343.

Ольжич О. [Вірші] / О. Ольжич // Дніпро. – 2016. – № 4. – С. 95.

Ольжич О. «О країно! Хай нас людство судить...»: [вірші] / О. Ольжич // Українське слово. – 2016. – № 28 (13–19 лип.). – С. 10.

* * *

Інтегровані уроки: українська література, історія України, мистецтво / [Чирко Г. М. та ін. ; упоряд. Н. М. Коваль ; ред. рада: М. Мосієнко та ін.]. – Київ : Перше вересня, 2018. – 149 с. : іл., рис., табл. – (Бібліотека «Шкільного світу»).

Вміщено матеріали про О. Ольжича.

Відейко М. Ю. Наукова спадщина Олега Ольжича / М. Відейко, С. Кот. – Київ: Наш час, 2008. – 240 с.: іл. – (Невідома Україна).

Костиця М. Ю. З берегів Тетерева – у вічність: О. Ольжич / М. Ю. Костиця, Р. Ю. Кондратюк ; [наук. ред. П. В. Білоус] ; Упр. культури і туризму Житомир. облдержадмін., Житомир. наук.-краєзнав. т-во дослідників Волині, Житомир. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти, Житомир. обл. краєзнав. музей. – Житомир : М. Косенко, 2007. – 38 с. : портр., фот. – (Серія «Вчені Житомирщини» ; вип. 6).

Ностальгія за перемогами. Олег Ольжич // Слабошпицький М. Ф. 25 поетів української діаспори / М. Ф. Слабошпицький. – Київ, 2006. – С. 293–322.

«Проблеми українського державотворення: історія і сучасність» : міжнар. наук.-краєзн. конф., присвячена 100-річчю від дня народження

О. Ольжича та 90-річчю Української Народної Республіки: у 2-х т. – Житомир: М. Косенко, 2007. – (Науковий збірник «Велика Волинь»; Вип. 35).

Т.1 – 320 с. : іл.

Т.2 – 344 с. : іл.

Охріменко Н. Д. Житомир – рідна земля Олега Ольжича / Н. Д. Охріменко // Поліський дивосвіт: Література рідного краю. Житомирщина: посіб.-хрестоматія у 2-х ч. Ч. 1: Критичний огляд. – Житомир, 2000. – С. 261–272.

* * *

Божко С. Олег Ольжич і нині разом з нами бореться за Україну : минає 74 роки з дня трагічної загибелі в концтаборі Заксенгаузен визначного діяча ОУН, поета і вченого / Світлана Божко // День. – 2018. – № 102 (12 черв.). – С. 2 : фот.

Гуцалюк О. Це було в Житомирі : 5 жовт. 1941 року в Житомирі вийшов останній номер газети Олега Ольжича «Українське слово» / Олександр Гуцалюк // Українське слово. – 2017. – № 44 (1–7 листоп.). – С. 4,5 : фот. – (до 85-річчя газети «Українське слово»).

Степовий В. «Я – камінь із Божої праці» / Володимир Степовий // Житомирщина. – 2017. – № 79 (31 жовт.). – С. 3 : фот.

Гетьман А. У Житомирі відкрили перший у світі пам'ятник Олегу Ольжичу / Алла Гетьман // 20 хвилин. – 2017. – № 42 (1 жовт.). – С. 2 : фот.

Унікальні виставки до 110-річчя Олега Ольжича // Культура і життя. – 2017. – № 34 (25 серп.). – С. 3 : фот.

Антипенко І. Нерозгадані таємниці Олега Ольжича : до 110-річчя від дня народження / Іван Антипенко // День. – 2017. – № 138 (9 серп.). – С. 11. – (Дата).

Лисенко Н. Канадійська частина архіву О. Ольжича повернулася в Україну / Наталка Лисенко // Слово просвіти. – 2017. – № 30 (27 лип. – 2 серп.). – С. 11 : фот.

Жулинський М. Ольжич і Теліга – вища ліга : вони поети й речники культурного націоналізму / М. Жулинський // Літературна Україна. – 2017. – № 29 (27 лип.). – С. 8–9 : фот. – (Незабутні).

Лук'янчук Г. Унікальні виставки до 110-річчя Олега Ольжича / Георгій Лук'янчук // Слово просвіти. – 2017. – № 29 (20–26 лип.). – С. 13 : фот. – (Незабутні).

Зіновчук М. Родом із Житомира : він загинув, щоб ми перемогли / Марія Зіновчук // Місто. – 2017. – № 29 (21 лип.). – С. 7 : фот. – (21 липня – 110 річниця з дня народження Олега Ольжича).

Кізін С. «Олег Ольжич щодуху прагнув, аби український народ мав залізний характер» / Сидір Кізін // Місто. – 2017. – № 29 (21 лип.). – С. 7 : фот.

* * *

О. Ольжич // Видатні постаті в історії України 20 ст. Короткі біографічні нариси. – Київ, 2011. – С. 264–266.

О. Ольжич (Олег Олександрович Кандиба) // Письменники Житомирщини: кн. 1. – Житомир, 2010. – С. 383–390.

О. Ольжич // Оліфіренко С. М. Універсальний словник-довідник / С. М. Оліфіренко, В. В. Оліфіренко. – Донецьк, 2008. – С. 260–261.

Олег Ольжич // Українська література ХХ століття : довідник / Н. І. Бернадська. – Київ, 2007. – С. 116–121.

О. Ольжич // Календар знаменних дат і пам'ятних дат Житомирщини на 2017 рік: краєзн. бібліогр. покажчик – Житомир, 2016. – С. 27–30.

6 серпня

**80 років від дня народження
Федотюка Петра Кузьмича
6.08.1942–7.08.2002**

Дитинство і юність Петра Кузьмича Федотюка пройшли на Поліссі. Народився він 6 серпня 1942 року в с. Літки Лугинського району (нині - Коростенського) на Житомирщині в родині службовця. Краса поліської природи, неповторні краєвиди назавжди заронилися в юнакове серце і відгукнулися в його творчості.

Учився спочатку в Літківській семирічці, потім в Лугинській середній школі. Тоді ж у районній газеті «Радянська перемога» було надруковано кілька його віршів.

Після школи юнака звабила романтика мандрів. Працював на спорудженні доменної печі у Жданові (нині – Маріуполь), целюлозно-картонному комбінаті в Астрахані, побував у геодезичній експедиції в Каракумах, трудився на цілині. П. Федотюк, перш ніж започаткувати свою літературну працю, пройшов чималий трудовий шлях. Усе побачене глибоко осмислив і перевтілював у художніх образах.

Закінчивши у 1971 році журналістський факультет Київського державного університету ім. Т. Шевченка, П. Федотюк працював журналістом у ряді районних та обласних газет на Житомирщині, на радіо, в журналі «Людина і світ».

Автор більше двох десятків книг прози та поезії, сотень нарисів, публіцистичних статей, студій про мову. Видав дві збірки сатири і гумору «Нічого робити» (1994) та «Якби мені грошей» (2000). Представляв Україну в збірнику сатири країн Центральної та Східної Європи «Кінь, що розмовляє по-польськи», який вийшов у голландському місті Утрехті. Лауреат Всеукраїнської премії ім. І. Огієнка (2003) за етюди про рідне слово «Добродії та лихочвори» та міжнародної премії ім. Алеко Костянтинова (1982, Болгарія), член Національної спілки письменників України.

Окремими виданнями виходили книги «Гуси далекого берега» (1972), «Сонце над барханами» (1976), «Кар'єр» (1981), «Ловець птичьих голосов» (1983), «Вікнами до сонця» (1986), «На грішній землі» (1989), «Петрів хрест» (1991), «Зелена шибениця» (1993), «Нічого робити» (1993), «Якби мені трохи грошей» (2000), «Добродії та лихочвори: етюди про рідну мову» (2005) та інші.

У творчій манері письменника є одна досить примітна риса: він умів в невеличкому творі змалювати людську долю. Кожною новою книгою Петро Федотюк прагнув дедалі глибше проникати в людські характери. Він веде читача у світ романтики, шукає корені добра і зла, людської краси і жорстокості.

Помер письменник 7 серпня 2002 р. Похований у рідних Літках.

Література:

Федотюк П. К. Добродії та лихочвори: Етюди про мову (з редакторських записників) / П. К. Федотюк. – Київ : Просвіта, 2005. – 288 с.

Федотюк П. К. Якби мені трохи грошей: гуморески, пародії / П. К. Федотюк. – Київ : Молодь, 2000. – 64 с.

Федотюк П. Час волі: роман / П. Федотюк // Вітчизна. – 2008. – № 11/12. – С. 24–119.

Федотюк П. К. Чотири новели / П. К. Федотюк // Вітчизна. – 2007. – № 5/6 (трав.–черв.). – С. 75–91.

Федотюк П. К. Жити, щоб жити / П. К. Федотюк // Дніпро. – 2007. – № 9/10 (верес.–жовт.). – С. 73–101.

* * *

Матеуш В. О. Письменник і патріот Петро Федотюк: [спогади, роздуми, дослідження] / Віталій Матеуш. – Хмельницький: Вид-во Алли Цюпак, 2008. – 51 с.: портр., іл.

Сульська З. В. На поклик вищої зорі // Ними пишається Лугинщина: присвячується 100-річчю Лугин / З. В. Сульська. – Коростень, 2005. – С. 107–109.

* * *

Федотюк П. К. // Літературна Житомирщина: біобібліогр. довід. / В. Шинкарук. – Житомир, 1993. – С. 67, 71.

Федотюк П. К. // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2017 р.: краєзн. бібліогр. покажчик. – Житомир, 2016. – С. 31–32.

10 жовтня

**75 років від дня народження
Матвієнко Ніни Митрофанівни
10.10.1947**

Ніна Митрофанівна Матвієнко народилась в с. Неділище Ємільчинського району (нині – Новоград-Волинського). Була п'ятою з одинадцяти дітей Антоніни Ільківни та Митрофана Устимовича Матвієнків.

Після закінчення восьмирічної Потіївської школи-інтернату Ніна навчалася у Коростенській школі-інтернаті, потім працювала кранівницею на Коростенському заводі «Хіммаш».

Співати почала з дитинства. Любов до пісні отримала від матері, яка була найкращою співачкою в селі. Ніна співала у хорі Коростенської школи-інтернату і на заводі хімічного машинобудування.

Після закінчення у 1968 році вокальної студії при Державному заслуженому академічному народному хорі ім. Г. Верьовки Ніна Матвієнко стає його солісткою. Там її талант було помічено і оцінено. Саме тут і відбулося її професійне становлення, поступове і яскраве сходження до вершин творчої майстерності і слави. В її репертуарі – українські народні пісні, пісні сучасних українських композиторів. З колективом українського народного хору ім. Г. Верьовки співачка гастролювала в Мексиці, Канаді, Польщі, Фінляндії, Чехословаччині.

З 1968 року Ніна Матвієнко виступає у складі вокального тріо акапельного співу «Золоті ключі», а в 1998 році стає солісткою камерного оркестру «Київська камерата». Відтоді розпочинається новий період у творчій долі Ніни Матвієнко – дивний виразний характер фольклорного співу співачки поєднується з академічним стилем «Камерати», тим самим розширюючи художній репертуар концертної практики колективу. Також плідно вона працює з ансамблями «Мрія», «Березень», «Кобза», хорами «Дударик» та «Хрещатик», капелою ім. А. Ревуцького.

1978 року за великий внесок у розвиток українського мистецтва і за активну культурно-творчу діяльність Ніні Матвієнко присвоєно звання заслуженої артистки України. А вже в 1985 році вона стає народною артисткою України.

Ніні Матвієнко присуджено Національну премію імені Тараса Шевченка (1988), співачка нагороджена орденом Миколи Чудотворця (1996), орденом княгині Ольги 3 ступеня (1997), званням Героя України (2006). У 2016 році їй було присвоєно звання «Почесний громадянин Києва».

Звісно, що за всім цим стоїть щоденна важка наполеглива праця – тисячі концертів, зустрічей, творчих вечорів, гастролей по країні і зарубіжжю.

Окрім яскравого співочого таланту Ніна Матвієнко має талант драматичної актриси. Вона грала в художніх картинах, знімалася у документальних фільмах, брала участь у телевізійних виставах «Маруся Чурай», «Катерина Білокур», озвучила піснями науково-популярні та

хроніко-документальні фільми. В її творчому доробку також участь в радіоспектаклях «Лісова пісня», «Князь Святослав» та інших. В 1995 році артистка зіграла 16 вистав з американським театром La Mama E. T. C. (Нью-Йорк, США). 1997 року разом із японським танцівником Тадаші Ендо та режисером С. Проскуренком Ніна Матвієнко створила музичну виставу «Під сонцем», яка стала визначною подією в культурно-мистецькому житті.

Є ще одна дивовижна грань творчого обдарування Ніни Матвієнко – її закоханість у літературу, в українське слово. 1975 року вона заочно закінчила філологічний факультет Київського університету імені Т. Шевченка. Активно займається літературною творчістю, написала історію народного хору ім. Г. Верьовки, надрукувала кілька власних віршів, оповідань, есе. Її твори періодично з'являються на сторінках таких часописів, як «Україна», «Дзвін», «Жіночий світ» та інших. Найбільшим літературним надбанням співачки стала її біографічна книга «Ой виору нивку широкою», яка вийшла в 2003 році у видавництві Українського центру народної культури «Музей Івана Гончара». У книзі подано пісенно-музичний матеріал із власного репертуару. У 2004 році вийшла книга спогадів Ніни Матвієнко «Уже так не буде, як є».

Співачка не забуває рідну Житомирщину: виступає з концертами в обласному муздрамтеатрі, бере участь у Всеукраїнському святі «Лесині джерела» у м. Новограді-Волинському. У 2014 році Ніна Матвієнко брала участь у благодійному концерті разом із колективом академічної хорової капели «Орея» і отримала відзнаку «Честь і слава Житомирщини».

Література:

Матвієнко Н. Співачка Ніна Матвієнко: «На всі негаразди не звертала уваги і тому міцно спала» : [розмова із співачкою Ніною Матвієнко / вів розмову Георгій-Григорій Пилипенко] // Уряд. кур'єр. – 2017. – № 198 (21 жовт.). – С. 7 : фот. – (Суботні зустрічі).

Матвієнко Н. Степан тебе до самого ранку ждав. Ждав-ждав і пішов до Люськи : [розмова із співачкою Ніною Матвієнко] / вели розмову В. Радзієвська, Е. Сарахман // Країна. – 2016. – № 44. – С. 43–46. – (Портрет).

Матвиенко Н. Нина Матвиенко : «Вместо трио Мареничи на конкурс отправили меня – в надежде, что я не пройду даже отборочный этап. Но все случилось иначе» : ровно 35 лет назад, после победы во Всесоюзном телевизионном конкурсе «С песней по жизни», певица получила звание заслуженной артистки Украины : [беседа с Н. Матвиенко] / Нина Матвиенко ; вела беседу Л. Музыка // Факты и комментарии. – 2014. – № 21 (6 февр.). – С. 9 : фото. – (Наедине со всеми).

Матвієнко Н. «У нас співало все село»: [розмова з народною артисткою України Н. Матвієнко] / Н. Матвієнко; вів розмову А. Щегельський // Культура і життя. – 2013. – № 48 (29 лист.). – С. 17. – (Гість редакції).

Матвієнко Н. М. «Я щастя відчуваю кожен день...» : [бесіда з народною артисткою, Героєм України Н. М. Матвієнко] / Ніна Матвієнко; вів бесіду В. Ступак // Вісник пенсійного фонду України. – 2012. – № 3. – С. 46–48 : фото. кольор. – (Життя).

Матвієнко Н. Ніна Матвієнко: «Читати – це значить жити, бути співзвучним з небом і землею»: [розмова з народною артисткою України Н. М. Матвієнко] / Н. Матвієнко, вела розмову Н. Гай // Друг читача. – 2010. – № 13. – С. 7. – (Непересічний читач).

* * *

Студенець Н. Художньо-документальна виставка на пошану Ніни Матвієнко / Наталя Студенець // Студії мистецтвознавчі = Researches of the Fine Arts. – 2017. – № 4. – С. 106–114 : фот.

Шинкарук В. Голосом цієї жінки співає і плаче вся Україна / В. Шинкарук // Аз-Буки: літ.-мистецькі студії. – Житомир, 2015. – С. 225–231.

Яценко В. Матвієнко Ніна / В. Яценко // Гордість Ємільчинського району: документальні нариси про Героїв Радянського Союзу, Соціалістичної праці, повних кавалерів орденів Слави. – Новоград-Волинський, 2012. – С. 36–37.

Грабовський В. Пісня лине за океан / В. Грабовський // Творення легенди: краєзн. нотатки. – Житомир, 2008. – С. 131.

Ніна Матвієнко – честь і слава Житомирщини // Ехо. – 2014. – № 3 (16–22 янв.). – С. 24: фото.

Громова В. Відкрита до людей : 10 жовтня народна артистка України Ніна Матвієнко відзначила 65-річний ювілей / Віолетта Громова // Пенсійний кур'єр. – 2012. – № 41 (12 жовт.). – С. 15. – (Ювілей).

Дацюк Г. Слова Григорія Сковороди, музика народна: золотий голос України Ніна Матвієнко доповнює своє звичне амплуа записом барокових композицій / Г. Дацюк // Україна молода. – 2012. – № 16 (1 лют.). – С. 12: фото.

* * *

Життя у пісні: Ніна Матвієнко : бібліогр. покажч. [до 70-річчя від дня народження] = Life in a Song: Nina Matviyenko : bibliographic reference book / [уклад. Валентина Єрмоєнко ; худож. Ніна Денисова]. – Київ : НЦНК «Музей Івана Гончара», 2017. – 99 с. : фот. кольор.

Матвієнко Н. М. // Видатні українці : культура, мистецтво, освіта : [довідник]. – Київ : Велес, 2016. – С. 223–226: фот. – (Серія «Гордість і слава України»).

Матвієнко Н. // Жінки України: біогр. енциклоп. словник. – К., 2001. – С. 279.

Матвієнко Н. М. // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2017 р.: краєзн. бібліогр. покажчик. – Житомир, 2016. – С. 33–35.

23 листопада

**65 років від дня народження
Цимбалюка Григорія Миколайовича
23.11.1957**

Григорій Миколайович Цимбалюк народився 23 листопада 1957 року у селі Вірля Баранівського району (нині – Новоград-Волинського) Житомирської області в багатодітній родині. Після закінчення восьмирічки навчався у Миколаївському професійно-технічному училищі № 12, де здобув фах суднового електромонтажника. Упродовж 1976–1979 років проходив військову службу на кораблях Військово-морського флоту, за плечима дві бойові служби в Середземному морі й Атлантичному океані. Згодом був матросом і стерновим на риболовецьких суднах Калінінградської бази тралового флоту. У 1983–1984 роках працював на Півночі, в Тюменській області.

Повернувшись на батьківщину, Григорій Цимбалюк вступив до Житомирського державного педагогічного інституту імені Івана Франка (тепер Житомирський державний університет ім. І. Франка) на філологічний факультет, який закінчив 1989 року. Рік працював вихователем у школі-інтернаті № 3 м. Житомира, згодом був кореспондентом міської газети «Вільне слово», а від 1992 року займався підприємницькою діяльністю, заснувавши кілька приватних структур. Від 1996 року – провідний інженер державного підприємства «Житомирський науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації», який є територіальним органом Держспоживстандарту України. Нині – начальник науково-методичного відділу цього підприємства.

Від середини 90-х років Григорій Цимбалюк присвятив себе прозі. Має численні публікації в різноманітних вітчизняних антологіях, літературних журналах і газетах. Зокрема, його новели друкувалися у таких виданнях, як «Квіти в темній кімнаті», «Вечеря на дванадцять персон», а також на сторінках «Кур'єра Кривбасу». 2003 року окремим виданням вийшла книжка Г. Цимбалюка «Ціна печалі». А згодом – «Прелюдія фіналу» (2007), «Канчук для баніта» (2008), «Акорд» (2009), «Іпостасі» (2011), «Проща» (2012). «Сага про камінь» (2014), «Жорства» (2015), «Рокада (прифронтна лінія життя)» (2016), «Зрушений алювій» (2017), «Час обріже» (2019).

Попри те, що життя Григорія Цимбалюка нагадує пригодницький роман, домінантним у його творах є не авантюрний елемент, а психологічний. Колега по перу Володимир Даниленко так характеризує прозу Григорія Цимбалюка: «Характерною ознакою його творчості є обсервація людської поведінки в її крайніх проявах. Герої письменника – це люди, що втратили сенс свого життя: безпритульні, надірвані життям, відірвані від своєї батьківщини совки. Вони в пошуках віри у своє призначення, яку так і не знаходять. Художній світогляд письменника трагічний...».

Григорій Цимбалюк – упорядник і головний редактор альманахів «Житомирський феномен» (2008) та «Житомирський прорив» (2009), книжки спогадів про Євгена Концевича «Лицар нескореного духу» (2014), також редагує журнал «Світло спілкування». Член Національної спілки письменників України. Лауреат обласної літературної премії імені Василя Земляка (2012), премії імені Василя Юхимовича (2014), Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка (2015) та літературно-мистецької премії імені Лесі Українки Житомирського обласного відділення Українського фонду культури (2016). Учасник АТО. Наснагу працювати й творити Григорій Цимбалюк черпає, насамперед, у спілкуванні з дітьми, яких вважає своїми найдовершенішими творами.

Література:

Цимбалюк Г. М. Час обріже / Григорій Цимбалюк. – Житомир: Євенок О. О., 2019. – 234 с.

Цимбалюк Г. М. Рокада (прифронтана лінія життя): воєнна проза / Григорій Цимбалюк. – Житомир: Євенок О. О., 2016. – 158 с.: фото.

Цимбалюк Г. М. Жорства. Побіжні замітки на полях життя / Григорій Цимбалюк. – Житомир: Євенок О. О., 2015. – 366 с.: фото.

Цимбалюк Г. М. Сага про камінь: роман / Григорій Цимбалюк. – Житомир: Рута, 2014. – 381 с.: портр.

Цимбалюк Г. М. Проща: [зібране] / Г. М. Цимбалюк. – Житомир: Рута, 2012. – 366 с.: фото.

Цимбалюк Г. М. Іпостасі: зібране / Григорій Цимбалюк. – Житомир: Рута, 2011. – 238 с.: фото.

Цимбалюк Г. М. Акорд: ескізи, нариси, новели, оповідання / Григорій Цимбалюк. – Житомир: Рута, 2009. – 236 с.: фото.

Цимбалюк Г. М. Канчук для баніта / Григорій Цимбалюк. – Житомир: Рута, 2008. – 439 с.: фото.

Цимбалюк Г. М. Прелюдія фіналу: сповідь-хроніка: у 2-х ч. / Г. М. Цимбалюк. – Житомир: Косенко, 2007. – 156 с.: іл., фото.

* * *

Кавун Г. Житомирський письменник [Г. Цимбалюк] про службу в зоні АТО / Г. Кавун // Вечірній Коростень. – 2015. – № 7 (21 лют.). – С. 1, 2 фото.

Старовойт І. Художня проза Г. М. Цимбалюка: проблематика та художні особливості (на прикладі збірки «Ціна печалі») / І. Старовойт // Полілог: наук.-публіц. студ.-вик. зб. – 2014. – № 1. – С. 103–108.

[Цимбалюк Г. М.] // Махорін Г. Баранівський край: історія і сьогодення / Г. Махорін. – Житомир, 2012. – С. 162.

Григорій Цимбалюк // Лецкін М. Життя сконцентрована суть: (письменницька палітра Житомирщини) / Г. Лецкін. – Житомир, 2011. – С. 55–66.

* * *

Цимбалюк Г. М. // Сучасні письменники України: біобібліогр. довід. – Біла Церква, 2012. – С. 476.

Цимбалюк Г. М. // Письменники Житомирщини: кн. 1. – Житомир, 2010. – С. 254–262.

Цимбалюк Г. М. // Житомирський державний університет імені Івана Франка. – Київ, 2009. – С. 176.

Цимбалюк Г. М. // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2017 р.: краєзн. бібліогр. покажчик. – Житомир, 2016. – С. 36–38.

9 грудня

**125 років від дня народження
Бориса Тена (Хомичевського Миколи Васильовича)
9.12.1897–12.03.1983**

Борис Тен – видатний український поет, перекладач, мистецтвознавець, педагог, лауреат премії ім. М. Рильського.

Творчий діапазон літературних, музичних та загальнокультурних інтересів Бориса Тена був надзвичайно широкий, він охоплює велику кількість художніх перекладів з античних та сучасних мов, оперних лібрето та інших вокальних творів, власних поезій, літературознавчих та мистецтвознавчих робіт. Найбільш відомий Борис Тен як автор блискучих художніх перекладів із давньогрецької на українську мову безсмертних «Одісеї» та «Іліади» Гомера.

Борис Тен (спр. – Хомичевський Микола Васильович) народився 9 грудня 1897 року в старовинному селі Дермані на Волині. У цьому селі, яке згадується в історичних актах ще 1497 року, на початку XVII століття почала діяти перша в Україні сільська друкарня. З Дерманським монастирем пов'язані імена першодрукаря Івана Федорова, українського друкаря Івана Тростянецького, автора «Граматики словенської» Мелетія Смотрицького. Корені духовного росту Бориса Тена сягають в глибину його рідного села. Як знавець багатьох мов, як особливий тип з гуманітарною всебічністю, він сформувався на своїй «малій» батьківщині. Педагогічні здібності були успадковані від батьків-педагогів і бабусі Ольги Іваницької.

До Житомира родина Хомичевських переїхала з початком Першої світової війни. Молодий М. Хомичевський працює у Житомирі статистом, у 1922 році закінчує гуманітарний факультет Волинського інституту народної освіти, працює вчителем української мови у 15-й трудовій школі м. Житомира. Саме в цей час Борис Тен разом з другом Євгеном Кудрицьким перекладає «Діалоги» Платона. У 1923 році з'являється і перша публікація – у журналі «Червоний шлях» (№ 6–7) надруковано вірш «Роззуюсь на яру траву».

З 1924 року Борис Тен живе у Києві, працює у видавництвах «Сяйво», «Книгоспілка», Державному видавництві України. У Києві він знайомиться з лідером так званих неокласиків і перекладачем латинської поезії, неперевершеним майстром сонета Миколою Зеровим, з відомим вже на той час Максимом Рильським, з академіком Олександром Білецьким. Він включається у роботу, яку проводили тоді М. Рильський та композитор Д. Ревуцький, над створенням українських перекладів до пісень західноєвропейських та російських композиторів. Знайомство та співдружність з молодими, але вже відомими київськими літераторами відіграли значну роль у формуванні творчого світогляду Бориса Тена.

У 20-ті роки, перебуваючи у Житомирі та Києві, Микола Васильович мав зв'язки з Українською Автокефальною Православною Церквою. Більше

того, у Житомирі він був протоієреєм, а у Києві – протодияконом Петропавлівської церкви. Саме з цієї причини Борис Тен з 1930 по 1936 рік перебуває на Далекому Сході у таборах та засланні.

Повернувшись, працює у Київському пересувному театрі, у Калінінському обласному будинку народної творчості. Повертається до перекладів, найголовнішим з яких став «Прометей закутий» (1938).

З початком Великої Вітчизняної війни Борис Тен йде на фронт, де потрапляє в полон – у Новгород-Сіверський табір для полонених, потім – у Німеччину. Тільки у 1946 році М. Хомичевський повертається до Житомира, з яким з того часу пов'язане усе його подальше життя.

Борис Тен очолював обласне літературне об'єднання та об'єднання самодіяльних композиторів Житомирщини, працював у місцевих закладах освіти та культури, викладав латинську мову та вів курс музичного виховання у Житомирському педагогічному інституті, музичному училищі, училищі культури. Упорядковував збірники творів місцевих авторів, видав «Посібник для керівників самодіяльного хору», писав музику до вистав, був організатором та керівником народного хору «Льонок». І перекладав з багатьох мов. Борис Тен подарував українському читачеві переклади творів Гомера, Есхіла, Аристофана, Аристотеля, Шиллера, Міцкевича, Гете, Шекспіра та багатьох інших класиків світової літератури. Був членом Спілки письменників України з 1957 року.

«Одісея» у перекладі Бориса Тена видавалася у 1963 та 1968 роках, «Іліада» – у 1978 році. У 1982 році вийшов збірник перекладів античних творів «Давньогрецька трагедія». За переклади «Одісеї» та «Іліади» Борис Тен був удостоєний премії ім. М. Рильського (1959). Сам автор вважав переклади творів Гомера основною справою свого життя.

Єдина збірка власних поезій Бориса Тена «Зоряні сади» вийшла друком, коли авторові пішов уже восьмий десяток, у 1970 році.

Борис Тен помер 12 березня 1983 року.

На будинку, в якому проживав майстер, встановлено барельєф і на його честь названо вулицю. Ім'я митця носять вулиці у Здолбунові, Рівному, Львові, в селі Зарічани (Житомирського району). З 1987 року у Рівному присуджується літературно-мистецька премія ім. Бориса Тена. Також у Рівненському державному інституті культури присуджується персональна премія ім. Бориса Тена. У 2010 році Житомирська обласна організація Спілки письменників України також заснувала премію імені видатного земляка. За час існування премії лауреатами стали відомі на Житомирщині та за її межами особистості: І. Сльота, А. Сірик, В. Врублевський, П. Білоус, М. Сич, М. Пасічник, В. Головецький, В. Косенко, В. Єремєєв, І. Редчиць, Л. Натикач, М. Пономаренко, Н. Талько-Петрук. У Житомирському екологічному ліцеї № 24 відкрито літературно-меморіальний музей Бориса Тена та встановлено пам'ятник. У Житомирському обласному літературному музеї оформлено кімнату-музей Бориса Тена.

Вшановуючи пам'ять, оцінюючи багаторічну і плідну діяльність Бориса Тена, Дмитро Павличко сказав: «Борис Тен – невмирущий, він завжди буде

прикладом творця, який вміщає в собі світи багатьох літератур...». Осягаючи багатющу перекладацьку і самобутню спадщину митця, сучасники називають ім'я великого житомирянина в когорті найвидатніших майстрів нашої літератури.

Література:

Борис Тен. Скороминущих років буревій. Літературна спадщина. Спогади про Бориса Тена. Документи / Борис Тен. – Рівне: Азалія, 1998. – 127 с.: фото. – (Реабілітовані історією).

Борис Тен. Таємна сповідь: поезії: до 100-річчя з дня народження поета / Борис Тен. – Житомир: Житомир, 1997. – 68 с.

Борис Тен. Зоряні сади: Сонети / Борис Тен. – К.: Рад. письменник, 1970. – 103 с.

Гомер. Іліада: [поема] / Гомер; пер. із старогрецької Бориса Тена. – Х.: Фоліо, 2006. – 414 с. – (Бібліотека світової літератури).

Гомер. Одісея / Гомер; пер. із старогрецької Бориса Тена. – Х.: Фоліо, 2004. – 574 с. – (Бібліотека світової літератури).

* * *

Шевчук А. Поруч з Гомером // Житомирські етюди / А. Шевчук. – Житомир, 2013. – С. 600–620.

[Борис Тен] // Рожко В. Новітні мученики святого українського православ'я на історичній Волині (XX ст.): [іст.-краєзн. нарис] / В. Рожко. – Луцьк, 2010. – С. 50–57.

Рожко В. Є. «Білі плями» в життєписі Бориса Тена // Актуальні питання культурології: альманах / В. Рожко. – Рівне, 2010. – С. 121–124.

Костриця М. М. Гомер ХХ століття // Житомирщина туристична: краєзн. нариси / М. М. Костриця, М. Ю. Костриця – Житомир, 2009. – С. 281–285.

Концевич Є. «Щедротний паросток могутнього коріння...»: [спогади про Бориса Тена] / Є. Концевич // Тет-А-Тетерів: літ. альманах. – Житомир, 2007. – Кн. 1. – С. 28–46: фото.

Лесяк В. Ф. На сторожі пам'яті: [літературний музей Бориса Тена Житомирського ліцею № 24] / В. Ф. Лесяк // Тет-А-Тетерів: літ. альманах. – Житомир, 2007. – Кн. 1. – С. 49.

Ленець К. Дещо із спогадів... [про Б. Тена] (друкується вперше) / К. Ленець // Тет-А-Тетерів: літ. альманах. – Житомир, 2007. – Кн. 1. – С. 47–48.

Світло Житомира. Борис Тен // Тет-А-Тетерів: літ. альманах. – Житомир, 2007. – Кн. 1. – С. 27.

Єремєєв В. В. Священик, поет, перекладач // Реабілітовані історією: Кн. 1. / В. В. Єремєєв. – Житомир, 2006. – С. 208–221.

Косенко В. Його зоряні академії / В. Косенко // Волинь-Житомирщина: іст.-філол. збірник з регіональних проблем. – 2000. – № 4. – С. 43–46.

Фінкельштейн Л. Мій Борис Тен / Л. Фінкельштейн // Волинь-Житомирщина: іст.-філолог. збірник з регіональних проблем. – 2000. – № 4. – С. 47–53.

Премія імені Бориса Тена: названо перших лауреатів // Житомирщина. – 2010. – 25 груд.

«До нього озивалася душа Гомера...» // Народний лікар України. – 2008. – № 1 (січ.). – С. 8.

Шульга О. Дерманські крила / О. Шульга // Слово Просвіти. – 2008. – С. 11: фото.

Бондарчук Л. Міст у вічність / Л. Бондарчук // Літ. Україна. – 2007. – № 49. – 20 груд. – С. 8.

Кавун О. З Гомером на ти [поет, перекладач Борис Тен] / О. Кавун // Голос України. – 2007. – № 230 (8 груд.). – С. 8. – (Календар).

Кралюк П. Символ української непожитності / П. Кралюк // День. – 2007. – № 229/230 (28 груд.). – С. 12. – (Україна Incognita).

* * *

Борис Тен // Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура: тем. словник / М. В. Кордон, В. І. Муляр. – Житомир, 2003. – С. 412.

Борис Тен (Микола Васильович Хомичевський) // Письменники Житомирщини: Кн. 1. – Житомир, 2010. – С. 403–406.

Борис Тен (Микола Васильович Хомичевський), поет, перекладач, композитор // Житомирський державний університет імені Івана Франка. 100 років. – Житомир, 2019. – С. 225.

Борис Тен (Микола Васильович Хомичевський) // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2017 р.: краєзн. бібліогр. покажчик. – Житомир, 2016. – С. 39–42.